

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

ЗБІРНИК

**НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СТУДЕНТІВ ТА МАГІСТРАНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНОЇ
ФІЛОЛОГІЇ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА**

ВИПУСК 16

Кам'янець-Подільський
2023

УДК 80:001(045)

ББК 80

З-41

Рецензенти:

Н.Г. Єсипенко – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

С.К. Криворучко - доктор філологічних наук, професор, завідувачка кафедри зарубіжної літератури та слов'янських мов імені професора Михайла Гетманця ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Відповідальний редактор: О.Г. Шаповал, кандидат філологічних наук, доцент.

Редакційна колегія: О.В. Кеба, доктор філологічних наук, професор; А.А. Марчишина, доктор філологічних наук, доцент; О.В. Галайбіда, кандидат філологічних наук, доцент; Т.В. Калинюк, кандидат педагогічних наук, доцент; Н.О. Стахнюк, кандидат філологічних наук, доцент; А.О. Хоптяр, кандидат філологічних наук, доцент, О.О. Барбанюк, кандидат філологічних наук, доцент.

*Друкується за ухвалою вченої ради
факультету іноземної філології
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка (протокол № 5 від 23.05.2023 р.)*

З-41 Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Випуск 16. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 80 с.

УДК 80:001(045)

ББК 80

*Свідоцтво про державну реєстрацію
засобу масової інформації
серія КВ №14712-3683ПП від 12.12.2008 р.*

© Автори статей

АНГЛІЙСЬКА МОВА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ВИКЛАДАННЯ

УДК: 811.111'373

Діана КУХАР,
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
Науковий керівник – Оксана ГАЛАЙБИДА,
кандидат філологічних наук, доцент

SIGNIFICANCE OF ENGLISH COLLOCATIONS IN VOCABULARY LEARNING AND TEACHING

Анотація. У статті висвітлено важливість вивчення лексики у контексті, а саме: оволодіння фразами і колокаціями (фіксованими і напівфіксованими словосполученнями) з метою ефективного продукування іншомовного мовлення і розвитку комунікативної компетентності.

Ключові слова: колокації, фіксовані / напівфіксовані словосполучення, словниковий запас, семантичні зв'язки.

Learning the vocabulary of a language and its proper use is one of the crucial aspects of mastering a language. Collocations are the key to fluent, elegant English. Learning words on their own may enable us to communicate, but unless we learn the other words that go with them in a natural, typical way, our English will always be clumsy [4, p. 4]. Without vocabulary, it is impossible to learn any language. Hence, vocabulary learning is a key element of language learning and requires careful consideration for both teachers and learners. Traditional vocabulary learning techniques, such as memorizing single words or bilingual vocabulary, have proven to be ineffective in the long term. Therefore, researchers suggest that learners should focus on learning multi-word phrases and collocations to develop their vocabulary. In other words, learners should pay attention to the associations between vocabulary items to enhance their vocabulary learning. Every word gets some layers of its meaning from the set of other words in the same phrase or sentence [9, p. 21].

Various linguists have made efforts to define this term from diverse viewpoints. For example, Nation gave a morphological analysis of collocation based on its constituents in which *col* means 'together'; *-loc-* means 'to place or put'. Celce-Murcia (2000) refers to collocation as "words come together or 'chunks that native speakers can access for comprehension or production" [2, p. 11].

Collocations can be categorized using various criteria. When based on the semantic relationship between words or phrases in a given context, collocations are

sorted into three types: strong collocations, fixed, and weak.

In strong collocations, the words are very closely associated with each other. For instance, in the sentence ‘she has auburn hair’, the word auburn only collocates with words connected with hair. Fixed collocations are called idioms as mentioned above. Weak collocations consist of words that can collocate with other words. For example, *broad* can be used with a number of words like *a broad avenue*, *a broad forehead*, *a broad smile*, *a broad hint*, etc. [10, p. 12]

Lewis’s book (2000) encapsulates the main concerns: students do not recognise collocations in their input, and hence fail to produce them; collocation represents fluency (which precedes accuracy, represented by grammar); transparent versus ‘arbitrary’ (or idiomatic) combinations, with familiar words in rarer combinations (a *heavy smoker* is not a fat person); transformation is misleading (*extremely disappointed* but rarely *extreme disappointment*); students may generalise more easily from corpus concordance examples than from canonical versions in dictionaries (exploring versus explaining); collocation as a bridge between the artificial separation of lexis and grammar; collocation extends knowledge of familiar words (easier than acquiring new words in isolation); longer chunks are more useful and easier to store than isolated words [8, p. 21].

Collocations appear to be very important in language teaching. According to Hill, close attention must be given to pronunciation, intonation, stress, and grammar while teaching collocation. He provides a list of topics that should be taken into account when teaching collocations:

1. Make students aware of collocations. Students need to know that learning collocations is crucial for learning English, and noticing collocations is an important stage in learning.

2. Teaching individual collocations. We should present collocations as we would present individual words. At higher levels, when students learn less common vocabulary items, they need to be made aware that some words are used in a very restricted number of collocations. Students also need to know how to use new vocabulary items, which makes it necessary to know about their collocational field and contexts in which they are used.

3. Storing collocations. Students need to have an organized vocabulary journal to record collocations. They can organize their journals in different ways: grammatically, by common key word, by topic, etc. They can also make use of tables or spider-grams, which work well with visual learners. For example, students can record certain collocations under headings such as *have/take/do* or *make* [7, p. 45].

After they have read a text, learners can be given a set of incomplete phrases taken from the text and asked to complete them by scanning the text again. This can be done at any level. After they have seen certain collocations in a text, learners can be asked to find pairs of collocations arranged randomly.

In conclusion, learning the vocabulary of a language and its proper use is a fundamental part of mastering a language. Vocabulary learning techniques such as memorizing single words or bilingual vocabulary have proven to be ineffective in the long term. Learners should focus on learning multi-word phrases and collocations to develop their vocabulary effectively. Collocations, which are pairs or groups of words that frequently occur together, are an essential aspect of vocabulary acquisition. Collocations should be included in language teaching materials and instruction to enhance learners' communicative competence and achieve native-like fluency. Studies have shown that teaching collocations improves learners' oral proficiency and fluency in language tests. Therefore, learners and teachers need to pay careful attention to the knowledge and use of collocations and their significance in language learning.

References

1. Abu-Ssaydeh, A. F. (1995). "An Arabic-English collocational dictionary: Issues in Theory and Methodology." *Babel*. 41 (1): 12-23.
2. Celce-Murcia, M. and Olshtain, E. (2000). *Discourse and Context in Language Teaching*. Cambridge: CUP
3. Colin, McIntosh, Ben Francis and Richard Poole (2019). *Oxford Collocations Dictionary for students of English*. Oxford: OUP.
4. Elizabeth Walter and Kate Woodford (2010). *Using collocations for natural English*. Singapore: Delta publishing.
5. Halliday, M. A. K., and Hasan, R., (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.
6. Halliday, M.A.K (1966). 'Lexis as a linguistic level' in Bazell, C.E., Catford, J.C., Halliday, M.A.K., Robins, R.H. (eds.) *In Memory of J.R. Firth*. London: Longman.
7. Hill, J., Lewis, M. & Lewis, M. (2000). Classroom strategies, activities and exercises. In M. Lewis (Ed.), *Teaching collocation: Further development in the lexical approach*. Oxford: Oxford University Press.
8. Lewis, M. (2000). *Teaching Collocation. Further Developments in the Lexical approach*.
9. O'Dell, F., & McCarthy, M. (2008). *English Collocations in Advanced Use*. Cambridge University Press.
10. Yule, G. (1988). *The Study of Language*. Cambridge University Press.

Summary

The article discusses the importance of collocations learning in mastering a language. The article suggests that learners should focus on learning multi-word phrases (strong, fixed, and weak collocations) and collocations to develop their vocabulary effectively.

Key words: *collocations, strong collocations, fixed collocations, weak semantic relationship, vocabulary*

*Анастасія НІНАДОВСЬКА,
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – Марія МАТКОВСЬКА,
старший викладач кафедри англійської мови*

SHEVCHENKO'S GENIUS IN THE ENGLISH LITERATURE

***Анотація.** Стаття присвячена перекладацьким особливостям творів Т.Г. Шевченка в англійській літературі. Увагу зосереджено на спробі дослідження основної ідеї поезії українського генія, а саме ідеї свободи та волі, які лежать в основі базових ціннісних орієнтирів українців. Автор досліджує мовні засоби, що регулярно вживаються при перекладі поетичних творів Шевченка, для виявлення національних особливостей українців шляхом аналізу деяких культурно значущих понять.*

***Ключові слова:** теорія комунікації, теорія перекладу, англійські переклади поезії Шевченка, національні особливості українців, свобода та воля.*

Taras Shevchenko is an outstanding figure not only in the Ukrainian literature in particular but in the Ukrainian history in general. He was a poet, prose writer, painter, artist, public figure, engraver, and ethnographer. He was a multifaceted personality, and everything he created has remained brilliant and unique to this day. The relevance of his poetry is as relevant today as ever.

Taras Shevchenko is truly one of the classics of world literature, and his brilliant folk images make him understandable and close to different nations, even though he is an indigenous poet of Ukraine. In general, the image of Shevchenko cannot be over-centered. If we analyze how Shevchenko is perceived in literature abroad, we can say that he is an integral part of all nations. That is why hundreds of attempts have been made to translate Shevchenko into almost all major languages. And most of all, into English, because this language is understood in all the continents.

The aim of the paper is to study and to analyze the figure of Taras Shevchenko in the English literature and the English-speaking society.

The figure of Shevchenko is included in American, Canadian, and English literature in parallel. More than 80 translators worked on bringing Shevchenko's words to the English-speaking reader. Almost all of Taras Shevchenko's poems have been translated and reproduced in English. Many of them have several interpretations. In particular, "The Cherry Orchard by the House" has eleven, and

“Testament” has twenty ones. Here's an example of a translation of the poem “A Cherry Orchard Beside the Cottage”:

“Beside the cottage cherry-trees are swinging, Above the cherries may-bugs winging, Ploughmen with their plows are homeward heading, And lassies as they pass are singing, While mothers wait with supper ready” [3].

But who was the first English translator of the Ukrainian poet, who told the first story about him in English? Archival documents, epistolaries, and journalism of the last century show that it was Andrii Agapii Honcharenko [2, p. 201].

Andrii Agapii mentioned Taras Shevchenko and gave excerpts from his works on the pages of the English semi-monthly *The Alaska Herald*. This magazine began to be published on March 1, 1868 in San Francisco, and already in the first editions one can trace the following statement: “Curious Ideas of the Poet Taras Shevchenko”. It was a loose, abbreviated, and somewhat unsuccessful translation of one of the passages of *The Caucasus*. The first to introduce Shevchenko to English-speaking readers were political emigrants from Ukraine and Russia, such as A. Honcharenko, M. Drahomanov, A. Herzen, and others. They popularized him not only as an outstanding poet, but also as a political activist and freedom fighter [2, p. 203].

In 1911, translations of six lyrical poems by Taras Shevchenko and a biographical sketch about him by the English writer E.L. Voynich were published. These translations marked a new, important stage in the English language Shevchenko studies. They are often reprinted even now, as they retain considerable artistic and cognitive value.

Among the interpreters of Shevchenko in English literature, along with E.L. Voynich, was also V. Rich, the most prominent literary figure, the most gifted poetically and musically. In 1911, a collection of Shevchenko's selected works “Six Lyrical Poems” was published, namely, “Testament,” “I don't care whether I will,” “Days pass, nights pass,” “Mower,” “The Young Years Are Gone” (under the title “Winter”), “My Evening Star” (prologue to the poem “Princess”) [1, p. 149–152].

A significant contribution to enlightening English readers with Shevchenko's words was made by the *Slavonic Review*, a journal published in London by the Institute of Slavic Studies since 1922. In 1924, with the assistance of R.W. Seton Watson, it published Ivan Franko's article “Taras Shevchenko” written for the Shevchenko anniversary in 1914. In 1955, the same journal published the work of Yuriy Boyko “Taras Shevchenko and Western European Literature”, translated by V. Svoboda. On the occasion of Shevchenko's anniversary in 1939, new translations by the English writer J. Lindsay appeared.

The best and most transformative contribution to the English language Shevchenko studies was made by the contemporary translator of Ukrainian poetry Vira Rich [1, p. 148–155]. In 1960–1969, she published translations of 51 works

by Taras Shevchenko (including 9 poems) and an excerpt from the poem “The Princess”. Sixteen works – “Causal”, “Neophytes”, “Little Maryana”, “Days Pass, Nights Pass”, and others – were published for the first time.

Here is an excerpt from the translation of Days are Passing, Nights are Passing:
“Days are passing, nights are passing, Summer passes, yellow leaves rustle, sight dims, and thought, grown drowsy, Is slumbering, heart falls asleep; All is asleep” [3].

Most of the translations are included in the collection *Song from the Darkness* (1961). The author's full name is Faith Elizabeth Joan Rich (she translated her first name from English, changing it to Ukrainian Vira). Generally speaking, Vera Rich's contribution is so fruitful that it is difficult to describe. There are a lot of translations, meetings with Ukrainians, and publications of collections. And she did all of this while writing about Shevchenko, translating, and speaking [1, p. 149].

It should also be said that the Ukrainian community in the UK has been honoring her work for many years, promoting Ukrainian culture and literature, especially to the English-speaking community.

Thus, having analyzed the number of years, even centuries, that have been spent translating and researching the works of the great Kobzar, it is worth saying that research on Shevchenko's works will continue now and in the future. After all, the genius of the Ukrainian people, the genius of the word, deserves to be recognized all over the world.

References

1. Kushyna N.I. Poetry of Taras Shevchenko in translations by Vira Rich. *Odesa Linguistic Herald: a collection of scientific papers* / [editor-in-chief N. Petliuchenko]; Issue 3. Special issue dedicated to the 200th anniversary of Taras Shevchenko's birth. Odesa: Helvetica, 2014. P. 146–156.
2. Bashmanivskyi O. English interpretations of Taras Shevchenko's works. Volyn–Zhytomyr region, 2010. №21. C. 199–205.
3. Internet source: https://bcbiblio3.blogspot.com/2016/03/blog-post_35.html.

Summary

This paper is devoted to the translational peculiarities of poetic works by T.G. Shevchenko in the English literature. Attention is focused on the notions of freedom and will, which constitute the background of the basic value of Ukrainians. The author examines linguistic means of translations that are constantly being used for realization of mentioned notions. All the verbally embodied components of the notions freedom and will are analyzed on the basis of interpretation of conceptual structures represented by socio-cultural experience of Ukrainians.

Key words: *theory of communication, theory of translation, English translations of Shevchenko's poetic works, national peculiarities, freedom and will.*

*Ганна КРИШТАЛЮК,
кандидат філологічних наук, доцент
Віталій ПАЛАГНЮК,
здобувач магістерського рівня вищої освіти*

РЕСПОНСИВНІСТЬ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ

Анотація. У статті пропонується дослідження респонсивності сучасного англomовного газетного дискурсу. Виявлено, що вербальні респонсивні реакції учасників подій є інструментом конструювання та концептуалізації події. Респонсивні реакції координують газетний наратив та визначають подальше просування події.

Ключові слова: респонсивність, респонсивна реакція, подія, англomовний газетний дискурс.

В англomовному газетному дискурсі одним із інструментів репрезентації та концептуалізації подій є респонсивні реакції учасників. Респонсивність та респонсивні реакції неодноразово вивчалися з прагматично-комунікативних позицій [1; 2]. Але їх дослідження не охоплює сучасний англomовний дискурс, що визначає актуальність дослідження.

Спрямованість на інформування та вплив, а також конструювання дійсності робить газетний дискурс тим середовищем, яке породжує респонсивність різного типу. Метою цієї розвідки є визначення респонсивності а газетному дискурсі та виявлення особливостей її реалізації у ньому. Матеріалом дослідження обрано американську електронну газету *The Washington Post*.

Респонсивність збагачує дискурс, тому розроблено різні комунікативні дискурсивні стилі [3]. Респонсивність сигналізує про те, що адресат осмислює отриману інформацію та реагує на неї. Респонсивність – це реакція на стимул. З комунікативних позицій, це вербальна або невербальна реакція на отримане повідомлення.

У газетному дискурсі респонсивність – це реакція на подію її учасників, редакції, незалежного автора або інших осіб, що осмислюється у межах тексту або гіпертексту. Згідно з ван Дейком, одним із складників композиції газетного тексту є вербальні реакції. Вербальні реакції представляють своєрідні наслідки, коли новинна подія спонукає до коментарів з боку учасників подій або дотичних до неї осіб, наприклад, політичних лідерів [4, с. 54]. Вербальні реакції розуміємо як різновид коментарів і респонсивних

реакцій.

Важливо дослідити як респонсивний дискурсивний простір виникає в межах або за межами події. Вважаємо, що респонсивні реакції є невідємним складником газетного дискурсу, оскільки вони забезпечують гомеостазис, а саме здатність підтримувати динамічну рівновагу в межах дискурсу, який конструює події.

Нейтральні респонсивні реакції не мають окремого автора, вони належать офіційним особам або газеті в цілому, тим самим підкреслюється об'єктивність та неупередженість новин. Наприклад, новина, яка подається в заголовку супроводжується нейтральною респонсивною реакцією:

Headline: *Intelligence officials suspect Ukraine partisans behind Nord Stream bombings, rattling Kyiv's allies* [5, 7.03.2023].

Neutral response: *There is still no forensic evidence from the blast site that concretely ties the sabotage to any country, officials have said* [5, 7.03.2023].

Вище наведено фрагмент з нейтральною респонсивною реакцією, що вказує на відсутність доказів про подію та належить офіційним особам (*officials*), які не ідентифікуються.

Визначені респонсивні реакції мають конкретного автора, належать безпосереднім або опосередкованим учасникам подій, вони, навпаки, вказують на суб'єктивність і певну упередженість новин:

Specific response: *The Nord Stream bombing provoked a significant and continuing NATO response. "We have doubled our military presence in the North Sea and the Baltic Sea," Stoltenberg said. "We have also increased the cooperation between NATO countries to exchange information and to strengthen preparedness to better stop further such attacks in the future."* [5, 7.03.2023].

Наведений фрагмент містить визначену респонсивну реакцію, вказує на її інтенсивність і тривалість. Адресантом вказаної респонсивної реакції є НАТО, а реалізація реакції, на яку прямо вказує іменник *response*, полягає в розвідувальній та військовій підготовці альянсу.

Таким чином, в сучасному англомовному газетному дискурсі вербалізуються респонсивні реакції, які знаходять втілення в різних діях або їхній відсутності. У дискурсі використовуються одиниці, які експлікують та імплікують респонсивність. Репліки-реакції можуть сигналізувати адресанту про те наскільки його ціль досягнута. Перспективним є подальше вивчення респонсивності в сучасному англомовному дискурсі.

Список використаних джерел

1. Avdeeff M. K. TikTok, Twitter, and Platform-Specific Technocultural Discourse in Response to Taylor Swift's LGBTQ+ Allyship in 'You Need to Calm Down'. *Contemporary Music Review*. 2021. Vol. 40, No 1, P. 78-98. DOI: 10.1080/07494467.2021.1945225

2. O’Keeffe A., Adolphs S. Response tokens in British and Irish discourse: Corpus, context and variational pragmatics. *Variational Pragmatics*. 2008. P. 69-98.

3. Thomson C., Kleine M. Varied responses as means to the richness of discourse: reading tough texts through speaking and writing. *International Journal for the scholarship of Teaching and Learning*. 2016. Vol. 10, No. 1. Article 5. URL: <https://doi.org/10.20429/ijstl.2016.100105>

4. van Dijk, T. A. News as discourse. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. 1988.

5. The Washington Post. URL: <https://washingtonpost.com>

Summary

The article deals with the responsiveness of the contemporary English newspaper discourse. It has been found that responsive reactions of event participants are the instruments of constructing and conceptualizing events. Responsive reactions coordinate the newspaper narrative and specify the further event development.

Key words: *responsiveness, responsive reaction, event, English newspaper discourse*

УДК 821. 161. 2-3

Христина САГАЙДАК,
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – **Марія МАТКОВСЬКА,**
старший викладач кафедри англійської мови

FROM UKRAINIAN SHCHEDRIVKA TO THE WORLD CHRISTMAS HYMN: THE “SCHEDRIK” PHENOMENON IN GREAT BRITAIN

Анотація. *Стаття присвячена семантичним особливостям різдвяної пісні-колядки «Щедрик» в музичній обробці Миколи Леонтовича. Увагу зосереджено на спробі дослідження основної ідеї народного періоджерела твору, що належить до найстаріших зразків українського фольклору. Автор досліджує мовні засоби, що регулярно вживаються при наспіві у творі «Щедрик», презентуючи як ментальну, так і матеріальну основу мислення українців.*

Ключові слова: *текст, український фольклор, пісня-колядка, теорія перекладу, англійський переклад «Щедрика», національні особливості українців, мова, мислення.*

Recently, there has been an increase of interest in the cultural significance of the Ukrainian Christmas carol “Shchedryk,” known worldwide as “Carol of the Bells”. One of the most promising aspects of the song is its pre-Christian roots and its importance for preserving and popularizing Ukrainian culture, which was suppressed under Soviet rule. The aim of the paper is to emphasize the role of “Shchedryk” in inspiring people to celebrate holidays with joy and kindness.

The carol “Carol of the Bells” brings joy to people all over the world who celebrate Christmas. However, few people know that the song has pre-Christian roots and comes from Ukraine. Its authentic name is “Shchedryk,” and the music was written by the talented Ukrainian composer Mykola Leontovych based on an ancient Ukrainian melody. Before becoming a symbol of Christmas, the melody was a hit of Ukrainian diplomacy in Europe and even an instrument of Ukrainian struggle for independence from Russia. In 1919, the song was first performed in Prague, and in 1922, in New York. Only in 1936 its English version, Carol of the Bells, appeared. The Ukrainian Shchedryk is a beautiful example of folk music that has become part of world culture and art. It inspires us to celebrate and greet each other with joy and kindness. It has become a symbol of Ukrainian folk music and culture and helps preserve and popularize the Ukrainian tradition of caroling – the ancient custom of greeting people at home and singing carols. In the modern world, “Shchedryk” has become one of the most famous and popular Ukrainian songs worldwide. It can be heard at various concerts, TV shows, and radio stations in many countries. It has also become the subject of many scientific research papers that investigate its history and influence on culture. Today, there are over 1000 known versions of “Shchedryk”. Children eagerly sing interpretations of the recognizable motif, church and secular choirs perform it, and it is used in films and advertisements.

For the first time, “Shchedryk” by Mykola Leontovych was heard on Christmas in December 1916. It was performed by the choir of the Kiev University, where the composer worked. He created his composition based on the pre-Christian song “*Shchedryk, shchedryk, shchedrivochka...*”, which was performed in the spring when, according to the old calendar, the New Year began. Leontovych arranged the piece for more than 10 years before its first performance [4]. The first edition of “Shchedryk” appeared in 1910.

In 1919, conductor Oleksandr Koshyts took “Shchedryk” into the repertoire of the Ukrainian Republican Capella for a world tour, which lasted until February 1924. The project was initiated by the head of the Directory of the Ukrainian National Republic, Commander-in-Chief of the Ukrainian Republican Army Simon Petliura. The Ukrainian music group was supposed to break the Russian information blockade in Europe and present the unique Ukrainian culture to the world community. During this time, the Ukrainian Republican Capella gave

concerts in seventeen countries “Shchedryk” was heard in the best concert halls of Czechoslovakia, Austria, Switzerland, France, Belgium, the Netherlands, Great Britain, Germany, Poland, Spain, the United States, Mexico, Brazil, Argentina, Uruguay, Cuba, and Canada. The premiere concert took place on May 11, 1919, at the National Theatre in Prague. Even when the song by Leontovych had already become a kind of calling card of Ukraine in Western Europe, the composer continued to perfect the carol, and the last edition of it dates back to 1919.

The Ukrainian song “Shchedryk” is well known for its warm and tender melody that describes a bright festive mood. The name “Shchedryk” comes from the word «shchedryi» (generous), which symbolizes generosity and giving. The song speaks of the generous spirit of the people, who give each other joy and goodness. It consists of three parts, each of which is distinguished by its melody and rhythm. As for the lyrics of the song, in the original version, it had nothing to do with Christmas or New Year [3, p. 149–152].

In the English version, “Shchedryk” was first performed in March 1936 in New York City at the American Music Teachers' National Convention by a choir conducted by American conductor of Ukrainian origin, Peter Wilhousky. It was he who wrote the English lyrics to the Ukrainian carol, transforming it into an American one. Since then, the Ukrainian “Shchedryk” slowly loses its Ukrainian status. However, analyzing the American press of the following decades, it can be said that during the 1940s-1960s, the authorship of the music by Mykola Leontovych was mostly mentioned during the performance or recording of “Carol of the Bells” [2, p. 149]. It was later lost until the song became simply an American carol “Carol of the Bells”, notes Tina Peresunko and adds that the mystery of the popularity of this work lies in its simplicity, universality, and refined perfection and calls it a true artistic, cultural, and communicative phenomenon that is worth exploring and developing:

*Hark how the bells, sweet silver bells,
all seem to say, throw cares away
Christmas is here, bringing good cheer,
to young and old,
meek and the bold [4].*

Thus, the Ukrainian Christmas carol “Shchedryk”, known worldwide as “Carol of the Bells”, is not only a beautiful example of folk music but also a symbol of Ukrainian culture and traditions. The song is an example of how cultural roots of one country can become an integral part of world culture. It helps to preserve Ukrainian identity and traditions, which is particularly important in a world where globalization is constantly changing the cultural landscape. It also has significant cultural importance for the British and English, as it helped popularize Ukrainian culture.

References

1. Гордійчук М. Микола Леонтович. К.: Музична Україна, 1974. 61 с.
2. Завальнюк А.Ф. Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори. Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. 272 с.
3. Іваницький А.І. Історичний синтаксис фольклору. Проблеми походження, хронологізації та декодування народної музики. Вінниця: НОВА КНИГА, 2009. 404 с.
4. Щедрик: аналіз-stretta. *Народна творчість та етнологія*. 2013. N 1 https://shron1.chtyvo.org.ua/Kuzyk_Valentyna/Schedryk_analiz-stretta.

Summary

This paper is devoted to the semantic peculiarities of the Christmas song “Carol of the Bells” in musical interpretation by M. Leontovich. Attention is focused on the analysis of the main idea of folk’s origin of the song that constitutes the oldest sample of Ukrainian folklore. The author examines the linguistic means that are regularly used while singing the song “Carol of the Bells”, presenting thus as the mental so the material basis of perception of the world by Ukrainians.

Key words: *text, Ukrainian folklore, the Christmas song “Carol of the Bells”, national peculiarities, language, thinking.*

УДК 811. 111.81'42

Вадим ЗЕЛЕНСЬКИЙ,

*здобувач бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – Марія МАТКОВСЬКА
старший викладач кафедри англійської мови*

MEDIA REALITY AND THE PROBLEM OF LINGUISTIC STRUCTURING OF INFORMATION IN FOREIGN MEDIA CONCERNING THE WAR IN UKRAINE

Анотація. *Стаття присвячена лінгвістичним особливостям перекладу медіа-текстів в контексті воєнних подій в Україні. Увагу зосереджено на поняттях свободи та незалежності, які лежать в основі базових ціннісних орієнтирів українців. Автор досліджує мовні засоби, що регулярно вживаються при перекладі для реалізації вказаних понять на практиці.*

Ключові слова: *теорія комунікації, теорія перекладу, соціолінгвістика, комунікативна поведінка, медіа-тексти, свобода та незалежність.*

The study is based on the hypotheses of various authors of their field. Firstly, Ukrainian social and scientific works on the study of human perception of a media

reality (Zdoroveha Y., Kononenko V. I., Mala O. Y., Yatsymirska M. H., Drahan N., Rizun V., etc.) and secondly, studies in the field of sociolinguistics, discourse theory, cognitive linguistics and content analysis from foreign scientific studies (T. Hoban-Klass, J. Bourdieu, M. Montgomery, V. Rogozina, N. Ferklo, R. Fowler, M. McLuhan, etc.). The aim of the paper is to study the problem of linguistic structuring and the peculiarities and regularities of translation of media texts in the context of the war events in Ukraine.

According to I.V. Rogozina [7, p. 43], a media text is a model of a situation or event depicted through the prism of the author's personal perception, it is a special kind of reality – MEDIAREALITY, a product of human information activity, with:

A special symbolic space – media space;

A special time – media time;

Special reference points and value systems of coordinates [7, p. 43].

The perception of reality is constructed by mass communication media and its *messages*. Tomasz Hoban-Klass [3] acknowledges that “the media create a kind of medium”, a *mediatized reality*, which Jean Bourdieu and Marshall McLuhan [1] compare to simulacra. As the authors point out: “*The media are not engines of socialisation, but just the opposite, of the implosion of the social in the masses. And this is only a macroscopic extension of the implosion of sense to the microscopic level of the sign. On the basis of McLuhan's formula, the medium is a message, from which possible conclusions are still far from being exhausted. Its point is that all meanings are absorbed into the single dominant form of MEDIAREALITY. The medium alone is the thing - whatever the meanings, be they normative or subversive*”.

The modern media does not give an objective report on facts that the audience could not see and could not participate in but conveys those facts by presenting them from a perspective chosen by the media broadcaster. Therefore, the question of textual MEDIAREALITY is valid: both in the context of Vladimir Rizun's work [2] and his conception of media as his personal vision of MEDIAREALITY, and – especially from the perspective of the recipient – the pointer or guide, the window or forum, and the linguistic constructions of media images of the world subordinated to the belief. From the perspective of the recipient, the reality presented by the media becomes his or her mediated experience, and the power of media influence (influence on the consciousness and identity of society) makes the recipient of media *messages* recognise MEDIAREALITY as real.

When approaching the problem of media visions of the world from the perspective of translating media texts, it is necessary to determine the relationship between the MEDIAREALITY of the original and the translation, to determine what and whose reality the recipient of the texts presented in the translation

encounters (although this reflexivity is unlikely to accompany the reader of the translated text).

Detailed case studies require individual consideration of each example, which is related to modifications and compensatory treatments in the translated text, changes in the point of view and the function of the translated text itself, as well as decisions of the editor or translator due to the limitations of the length of the article. Therefore, I propose to take a closer look at a few selected pieces of text.

<p>[5] Besides the controversial case of Crimea, many Russians are convinced that the embattled south-eastern regions of Ukraine that have now become the epicentre of the deadly conflict between Kiev and Moscow should rightfully be considered a part of Russia that was accidentally ‘lost’ to Ukraine in the upheavals of the 20th century.</p>	<p>Незважаючи на складність ситуації навколо АР Крим, велика кількість росіян переконана, південно-східні регіони України, повинні по праву вважатися частиною росії, яка випадково «відійшла» до України під час бурхливих подій 20-го сторіччя.</p>
<p>[4] “Zelensky should not have to come to the West with a begging bowl – it should be the other way round. Ukraine has, in effect, destroyed the reputation of a formerly feared army and removed it as a threat to Nato. Once Russia is defeated, there is every reason to believe that in the long-term Europe can focus more on economic growth and prosperity.</p>	<p>«Зеленський не повинен благодати про допомогу Захід – усе має бути навпаки. Фактично, Україна знищила репутацію армії, яка раніше вселяла страх, і усунула її як загрозу для НАТО. Щойно росію буде переможено, є всі підстави вважати, що в довгостроковій перспективі Європа зможе більше зосередитися на економічному зростанні та процвітанні.</p>
<p>[6] Schlögel provides detailed, fascinating historical portraits of a panoply of Ukraine’s major cities: Lvov, Odessa, Czernowitz, Kiev, Kharkov, Donetsk, Dnepropetrovsk, and Yalta – cities whose often troubled and war-torn histories are as varied as the nationalities and cultures which have made them what they are today, survivors with very particular identities</p>	<p>Шльогель надає детальні, захопливі історичні портрети багатьох великих міст України: Львова, Одеси, Чернівців, Києва, Харкова, Донецька, Дніпропетровська та Ялти – міст, чиї часто неспокійні та понівечені війною історії настільки ж різноманітні, як і національності й культури, що зробили їх такими, якими вони є сьогодні, – містами, що</p>

and aspirations. Schlögel feels the pulse of life in these cities, analysing their more recent pasts and their challenges for the future.	вижили, з дуже специфічними ідентичностями та прагненнями.
---	--

The opinions of contemporary experts abroad are presented in the text. Based on the comparison of the selected fragments the presence of approximate equivalents is noticeable: in the fragment [5] instead of the names of the premises and places where they are located, there is a generalisation – the Autonomous Republic of Crimea; the accurate translation equivalent is also not the phrase «не повинен благодати» [4]. The author of his own works may attract a lot of negative attention because he does not adhere to the approved Ukrainian transliteration (Lviv, Odesa, Chernivtsi, Kyiv, Kharkiv, Donetsk, Dnipro, and Yalta) [6]. Moreover, the author used the old name of the city “Dnipropetrovsk”, whose name was renamed “Dnipro” as a result of decommunisation in 2016. As can be concluded from reading both texts (the original and the translation), the translated version - here I am referring to the text piece [5] – omits parts of the text that relate to political issues and national conflicts. This is probably the key to the selection of coherent information (because of the need for text reduction) contained in the translation.

Thus, returning to the question posed earlier about MEDIAREALITY, it should be noted that a comparison of the original and translated texts shows the creation of a communicative situation in the media, which correspond to the sender, and the individual text units represent only an element of a particular whole. This, in turn, makes us think not only about the translation of texts or individual text units but also about the degree of symmetry between the original and the translation and the possibility of achieving a coherent representation, which is directly related to the question of the MEDIAREALITY represented in the texts.

References

1. Бодріар Ж. Симулякри і Симуляція / пер. з фр. В. Ховхун. Київ : Основи, 2004. 121 с.
2. Різун В. В. Теорія масової комунікації : підруч. для студ. Київ : Просвіта, 2008. 51 с.
3. Холод О. Соціальні комунікації : тенденції розвитку : навч. посіб. – Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2018. 127 с.
4. Eurotopics. What impact will Zelensky's US trip have? Retrieved from <https://www.eurotopics.net/en/293860/what-impact-will-zelensky-s-us-trip-have>.
5. LSE International History. (2021). Fact Checking the Kremlin’s Version of Ukrainian History. Retrieved from <https://blogs.lse.ac.uk/lseih/2020/07/01/there-is-no-ukraine-fact-checking-the-kremlins-version-of-ukrainian-history/>.

6. Reaktion books. (1985). Ukraine resources: A Nation on the Borderland. Retrieved from <https://reaktionbooks.co.uk/work/ukraine>.

7. Rogozina I.V. Media-picture of the world: cognitive-semiotic aspect. Barnaul: Altai State University, 2003. 289 p.

Summary

This paper is devoted to the linguistic peculiarities and regularities of translation of media texts in the context of the war events in Ukraine. Attention is focused on the notions of freedom and independence, which constitute the background of the basic value of Ukrainians. The author examines linguistic means that are constantly being used for realization of mentioned notions in practice. All the verbally embodied components of the concept freedom are analyzed on the basis of interpretation of conceptual structures represented by socio-cultural experience.

Key words: *theory of communication, linguistic culturology, communicative behavior, media-texts, freedom and independence.*

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ВИКЛАДАННЯ

УДК821.111Бредбері

*Валерія ІГНАТ,
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – Ірина ГОЛУБІШКО,
кандидат філологічних наук, доцент*

СПРИЙНЯТТЯ ДИТИНОЮ СМЕРТІ У РОМАНІ РЕЯ БРЕДБЕРІ «КУЛЬБАБОВЕ ВИНО»

Анотація. Статтю присвячено авторській уяві щодо дитячого погляду на смерть. Головний герой впродовж твору розмірковує про страхи смерті та її сприйняття. Це менталітет інших народів, їхня думка про життя та смерть, відносини в сім'ї та суспільстві. Рей Бредбері тонко передав дитячий розум і фантазію в одному творі, який доцільний для прочитання.

Ключові слова: дитинство, виховання, смерть, страх, життя.

Питання життя і смерті завжди цікавило людство. Проте в різних народів воно має різне значення. Наприклад, для народів Азії, смерть – це щось таке, чого люди заслуговують, вони веселяться, коли їхній родич відходить в інший світ, проводячи різні ритуали з тілом і душею померлого. В країнах Європи, смерть – це горе. Проте є ще один погляд на смерть – дитини. Як це бачить і трактує дитина, дорослій людині не зрозуміти.

Метою нашої роботи є розкриття проблеми погляду на смерть головного героя роману «Кульбабове вино», дитини – Дугласа Сполдінга. А також привернути увагу до дитячої думки і фантазії, її особистості та погляду на таке поняття, як смерть.

Тему дитинства у літературних творах досліджували Марк Твен, який став першовідкривачем образу дитини в американській літературі. Це його Том Соєр і Гекльберрі Фін, які стали символами нестримної дитячої тяги до пригод, оптимізму і неприйняття ханжеської моралі, що нав'язується суспільством дорослих, із жахом сприймають смерть людини яку знали. І цю традицію світової літератури, де дитина-першовідкривач, особистість, яка перебуває в постійному русі, продовжує чудовий письменник-романтик, письменник-фантаст Рей Бредбері, творчість якого захопила мене. Досліджень образу дитини, її внутрішнього життя і переживань, на жаль, недостатньо, щоби склалася остаточна думка з цього приводу. Отже, ця тема надзвичайно *актуальна* в наш час, коли дитина неймовірно страждає від оточуючої дійсності.

«Кульбабове вино» – це історія літа, але це також історія про життя людей і про те, що означає жити. Дуглас Сполдінг є центральним персонажем книги, і велика проблема, з якою він стикається протягом літа, полягає в тому, щоб примиритися з життям і смертю.

Головний герой у творі «Кульбабове вино» Рея Бредбері – Дуглас Сполдінг, який стикається з «колом» життя, де поняття смерті та зміни є одними з головних у цьому. На початку роману Дуглас дізнається, що він живий і він починає помічати дуже багато речей, які колись здавались йому звичайними. Однак після роздумів про те, як це бути живим, Дуглас також стикається з ідеєю смерті, яка його лякає.

Діти асоціюють смерть з опозицією живому. З одного боку, Р. Бредбері використовує дієслова, що символізують життя, рух, енергію, дитячу безтурботність, щастя. З іншого боку, автор підбирає дієслова, що характеризують мотив уникнення світла, веселощів, радості, щастя, зрештою: *to go into darkness* – дослівно: піти у темряву; померти; *to leave* – йти, залишати; *behind* – позаду (тобто залишити позаду на яскравому березі дітей, що бігають, стрибають, веселі від руху).

Крім того, діти сприймають смерть як відсутність світла, темряву. Ця ідея добре виражена на лексичному рівні у підборі іменників: *shadows* – тіні; *night* – ніч; *darkness* – темрява. Звернімо увагу на те, що іменники підібрані в міру наростання в їх значеннях «темряви»: від тіні до повної темряви.

Зазвичай смерть асоціюється із втратою, із порожнечою та самотністю [4, с. 217]. У Р. Бредбері самотність, зазвичай, є щось всепоглинаюче, болюче, що яскраво виражено рядом стилістичних прийомів, гармонійних і взаємодоповнюючих одне одного, створення ефекту глобальності цього почуття.

Дуже цікаво автор інтерпретує смерть через життя, сповнене жахом: *life was an horror lived in them at night; an ogre called Death* – життя було жахом, що вселявся в них уночі, людоджером, що зветься Смерть [1, с. 427]. Неодноразово Рей Бредбері використовує слово *Death* – Смерть із великої літери. Це свого роду уособлення смерті, що вселяє ще більший страх. Повторення однакових конструкцій і постійне вживання слова «Смерть» посилюють, нагнітають почуття страху, як у деяких релігіях викликає жах сміливість вимовити ім'я Диявола [2, с. 22].

Тему роману Рея Бредбері «Кульбабове вино» можна розглядати як неминучість дії кругообігу життя. Ця тема розгортається у таких рядках: «Сонячне світло за межами театру палало на нереальні вулиці, нереальні будівлі та людей, які повільно рухалися, наче під яскравим і важким океаном чистого палаючого газу, а він думав, що зараз, нарешті, він повинен піти додому і закінчити останній рядок на своїй нікелевій табличці: **ОДНОГО ДНЯ Я, ДУГЛАС СПОЛДІНГ, МАЮ ПОМЕРТИ...**» [1, с. 189-190]. Ці слова презентують центральну тему та є центральними у книзі, оскільки показують,

як Дуглас усвідомив, що коло життя цієї живої істоти веде до смерті та змін. Цей рядок також показує, як Дуглас глибоко задумався над цим усвідомленням і помітив, що коло життя неможливо змінити, навіть якщо ви намагаєтесь досягти безсмертя або зберегти теперішній час, щоб уникнути змін.

Зрештою Дуглас продовжує літо, дізнаючись більше про життєві концепції, побачивши вмираючу прабабусю та мертву жінку, яку задушив убивця, поки нарешті не усвідомлює, що він, як і всі інші, зрештою помре. Ця думка наштовхує на висновок, що, не зважаючи на ці зняття, люди продовжують жити далі.

Список використаних джерел

1. Бредбері Р. Кульбабове вино. Київ: Дніпро, 1988. С. 325-535.
2. Borkenau F., Fulton R. Death, 1965.
3. Perrett R. W. *Death and immortality*. No. 10. Springer Science & Business Media, 1987.
4. Thomas V. Death and the Meaning of Human Existence. A Phenomenological-Existentialist Inquiry. *Indian Philosophical Quarterly*. 1989. № 16. P. 213-223.

Summary

The article is devoted to the author's imagination on a child's view of death. Throughout the work, the main character reflects on the fear of death and its perception. This is the mentality of other peoples, their opinion about life and death, relationships in the family and society. Ray Bradbury has subtly captured a child's mind and imagination in one work that is worth reading.

Key words: *Death, darkness, shadows, nights.*

УДК821.111(43)По.09

Діана МІСЮРА,
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – *Ірина ГОЛУБІШКО,*
кандидат філологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЗМ НОВЕЛ ЕДГАРА АЛЛАНА ПО

Анотація. *Стаття є дослідженням психологічних тем в новелах Едгара Алана По, що безпосередньо пов'язані з його власним життєвим досвідом та інтересами. Автор розглядає психологічні теми, проблеми, які впливають на поведінку та розуміння дійсності. Актуалізує увагу на творах, що відкривають нові підходи до розуміння психології людини та сприяють розвитку психології як науки.*

Ключові слова: мала проза, психологізм, містицизм, феномен двійництва.

Дослідження психологізму у творах Едгара Алана По актуальне в наш час, оскільки зв'язок мистецтва з психологією дає нам можливість краще зрозуміти людську природу та її темні сторони. Особливу увагу Е. По приділяв душі людини, яка жахається «при зіткненні зі світом, в якому для неї не залишалося місця». Саме тому психологічну прозу письменника називають «жахливою». У наш час дослідження подібної проблематики є надзвичайно актуальною.

У творах По зустрічаємо такі психологічні концепції, як: двійництво, ірраціональність, фобії, розлади психіки тощо. Досліджуючи творчість Едгара Алана По через ці особливості ми можемо краще пізнати самих себе. Його твори відкривають нові підходи у розумінні психології людини та сприяють розвитку психології як науки. Отже, *метою роботи* є визначення особливостей містичності в новелах Е. По.

Малою прозою традиційно називають прозові твори, обсяг яких відрізняється від масштабних жанрів, таких як роман, а саме: новела, оповідання, повість, есе тощо. Найяскравішим представником жанру психологічної новели, її засновником є Едгар Аллан По (1809-1849) американський поет, прозаїк та критик. Таємничий та загадковий, По відомий своїми макабричними та містичними оповіданнями і був одним із перших американських авторів, які прославилися в написанні новел та детективів.

Його твори – баланс між жахом життя і радістю смерті. Психологічну прозу письменника називають “жахливою”, оскільки особливу увагу автором приділено душі людини, яка жахається.

Психологічна новела містить у собі не просто переміщення у внутрішній світ героя, не просто визначає його душевний стан, але і виставляє перед очі читачам такі явища психіки людини, як манія, наслання, роздвоєність свідомості.

Е.А. По був майстром жахливого, і його історії часто заглиблюються у психіку героїв, досліджуючи їхні страхи, нав'язливі ідеї та психічні стани. Письменник намагається логічно пояснити незрозуміле та таємниче.

«Предметом уваги Едгара По стала душа людська, яка жахнулася при зіткненні зі світом, в якому для неї не залишалося місця», – зазначає літературознавець Ю. Ковалів, який займався вивченням біографії та творчості письменника. – Звідси біль і хвороба душі, звідси її страх і жах як об'єкти уважного художньо-психологічного дослідження» [4, с. 85].

«Особливі психічні стани можуть бути також наслідком деяких таємничих властивостей особистості, – зауважує Мелетинський, – але у По акцент завжди ставиться не на дивних людях, а на дивних душевних станах, аж до абсолютно збочених» [цит. за: 2, с. 56]. Зображуючи душевний стан, а

не характер героїв, Е. По звертає нашу увагу на те, що вони особливо чутливі, нервозні, мають відмінну уяву, дивні захоплення і манії. Мелетинський дійшов висновку, що подібне захоплення психологічним та містичним нав'язно письменнику європейським романтизмом, зокрема німецьким, з його «готичністю».

Тут у полеміку з літературознавцем вступає Ковалів Ю.В. У своїй монографії «Едгар По. Новеліст і поет» він стверджує, що це питання дуже спірне, але не заперечує впливу на американську літературу німецької в цілому. «Жахливі» або психологічні новели По, незважаючи на окремі риси типологічної подібності з деякими напрямками в європейській романтичній прозі, не можуть бути зведені безпосередньо до «німецької школи», ні в тому випадку, коли під цим терміном маються на увазі епігонські твори, що друкувалися в англійських та американських журналах, ні в тому – коли маються на увазі творчість німецьких романтиків», – так відповідає Ковалів на це питання [7, с. 56].

Едгар По – художник людської душі. Він ретельно промальовує найдрібніші деталі свідомості людини в ті моменти, коли вона перебуває на межі божевілля, розпачу, відкриття чогось неймовірного. Зображення такої сторони людини інтригує читача і тримає у напрузі протягом усієї розповіді.

Оскільки творчість автора певною мірою піддавалася впливу німецьких романтиків, то значення терміна «містичне» ми повинні розуміти не інакше, як «логічний та емоційний підтекст». Філолог-германіст В.М. Жирмунський у монографії «Німецький романтизм і сучасна містика» докладно розглядає проблему виникнення та розвитку містичного почуття в літературі – «від несвідомої любові до життя та поетизації будь-якого існування, до висот розвиненої містичної свідомості, яка намагається примирити всю різноманітність, всю силу земного життя» [5].

Вчений зазначає, що розвиток романтичного містицизму ХІХ століття намічено двома шляхами – віра у предмет літератури і ситуалізація романтизму, перемога у ньому аскетичного та індивідуалістичного. Говорячи про другий шлях, ми розуміємо, що найяскравішим його представником є Ернст Теодор Амадей Гофман.

Саме у його творах, за словами В. Жирмунського, світогляд ґрунтується на протилежності ідеалу та дійсності [5]. Таке зіткнення породжує у творі феномен двійництва. Так пов'язані між собою психологізм та містицизм у романтичній літературі. Там, де з'являється містицизм, з'являється і аналіз чи самоаналіз характеру. Двійництво в найяскравішій формі представляє нашій увазі психологізм, робить його більш насиченим, очевидним.

Одним із найвидатніших прикладів психологічного дослідження По є його новела «Сердце виказало». У цій історії оповідач страждає від почуття провини, з яким він живе, та стає одержимий думкою, що старий має лихе

око. Зрештою він вбиває старого і ховає його розчленоване тіло під мостинами, але його доводить до божевілля звук, що б'ється серце старого, і він усе ще чує цей стукіт, навіть після вбивства.

Іншим прикладом є персонаж Родеріка Ашера у творі «Падіння дому Ашерів». Оповідання «Падіння дому Ашерів» написано та опубліковано в журналі у 1839 році. Пізніше, 1840 року – у збірці «Гротески та арабески». Вашингтон Ірвінг, якому автор надіслав деякі свої роботи для критичного погляду, вказав на те, що в новелі надто багато яскравих деталей, які мали (за задумом По) посилити увагу читача до дії. «Річ ця грішить недоліком кращого роду – надлишком живописності» [4]. Історію суперечок про сутність цієї новели визначає літературознавець Ю. Ковалів. Тут ми бачимо кілька точок зору: наслідування «німецької школи», про яку згадували вище (небезпідставна заява редактора журналу «Південний літературний вісник») та відображення у жахливій прозі тривоги власної душі автора. Сам Едгар По говорив: «Якщо предметом багатьох моїх творів і є страх, то це не німецький страх, а страх душі, що має законні джерела і веде до законних наслідків» [7, с. 69].

Оповідь у новелі «Падіння будинку Ашерів» ведеться від першої особи – автора, чие ім'я не згадується, тільки він сам каже, що знайомий із головним героєм, Родеріком, з часів спільного навчання. Історія починається з приїзду оповідача до будинку старого друга. Відразу перед нами постає похмура картина світу Ашерів. Наче існуючий окремо, він створює негативну атмосферу навколо не тільки будь-якої сторонньої людини, а й довкола самих власників. З перших рядків створюється настрій – «нескінченний похмурий день, їхав по безрадісним, непривітним місцям, похмурий будинок Ашерів» [4].

Так оповідач описує побачене, що відбувалося ззовні. Це початок зовнішнього сюжету. «Серце моє наповнило холод холоду, томила туга, думка ціпеніла, не міг впоратися зі смутними, незбагненими образами, що брали в облогу мене» [4]: це те, що відбувалося в його свідомості, – початок внутрішнього сюжету. Як нами було зазначено вище, зовнішній сюжет – те, що оточує героя та взаємодіє з ним, внутрішній – те, що відбувається у душі героя, його рефлексія, переживання. У цій новелі нам важливо простежити особливості елементів та взаємодії цих сюжетів. Для найбільш повного аналізу, ми можемо умовно розділити твір на дві частини – до позначення ролі будинку в проблемах зі здоров'ям Родеріка Ашера та після.

Оповідач багато знає про сім'ю свого друга, і каже, що вона відрізняється смаком мистецтва, благодійними справами – з одного боку. З іншого боку – «як старий рід Ашерів, дерево це жодного разу не дало життєздатної гілки; рід тривав лише по прямій лінії» [4]. За цим слідує історія маєтку: через те, що не було інших ліній у сім'ї, він передавався від батька до сина. Згодом

назва забулася, і місце почали називати просто «Будинок Ашерів». У першій частині твору, умовно нами виділеної, подається дуже докладний опис картини навколишнього світу, вплив його на емоційний стан оповідача – «Уява моя до того розігралася, що я всерйоз вірив, ніби повітря над цим будинком якесь особливе, просякнуте духом тління, походить від напів мертвих дерев, від сірих стін і безмовного озера» [4].

Внутрішній сюжет представлений спостереженнями, роздумами, переживаннями, які формують свідомість героя-оповідача та свідомість Родеріка Ашера, представлена крізь призму сприйняття оповідача. З цього виходить новий рівень у тексті – подвійна рефлексія, тобто – коли оповідач говорить про себе і коли оповідач говорить про свого друга, його муки та психологічний стан.

Психологізм цієї новели виявляється у внутрішньому сюжеті, що відтворює душевне життя персонажа, її динаміку, зміну настроїв (показаний через опис оповідачем свого стану під впливом доквілля). Виходячи з цього, ми можемо зробити висновок, що психологічна новела – це твір, в основі якого лежить дія, що відбувається у свідомості героя. Крім того, психологізм – одне з літературних явищ, яке дозволяє краще зрозуміти душу людини, зрозуміти зміст її вчинків. У широкому значенні термін означає властивість літератури детально відтворювати характер життя людини. У вузькому значенні – характерна для окремого твору властивість, прийом чи форма, що дозволяє зобразити процеси, які у душі героя.

В історії літератури дуже мало поетів і письменників, подібних до Едгара Аллана По. Чи знайдеться ще хтось у світі літератури, чий твори та особистість викликали б стільки суперечливих суджень, полемічних дискусій?

Дослідження Едгаром По людської психіки було новаторським для тієї епохи, і його вплив можна побачити в багатьох інших творах жахів і психологічної фантастики. Його героїв часто мучать власні страхи та нав'язливі ідеї, а їхні психічні стани часто є рушійною силою сюжету.

Завдяки проведеним нами спостереженням, доходимо висновку, що новела, як одиниця малої прози, має у літературі велике значення (як її розвитку, так і вивчення). Але наголосимо, що новели Едгара Аллана По відомі своїм напруженим психологічним дослідженням, а його героїв часто мучать власні страхи та нав'язливі думки. Його спадщина як майстра жахливого зберігає свою значущість й досі.

Список використаних джерел

1. Барикін В. Е. Едгар По та його видавці. *Дослідження та матеріали*. Харків : 1989. С. 149-167.

2. Берк Еге. Філософське дослідження про походження наших ідей піднесеного та прекрасного. Харків : Мистецтво, 1979. 237 с.

3. Дядичева З. О. Психологічна новела: методика аналізу та вивчення. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/46462954.pdf> (дата звернення: 5.04.2023)
4. Едгар Аллан По – життя і творчість письменника. URL: <https://zarlit.com/biography/po1.html> (дата звернення: 24.03.2023)
5. Жирмунський В. М. Англійський предромантизм. *Из истории западноевропейских литератур*. Л. : Наука, 1981. С. 149-174
6. Бодлер Ш. Едгар [Текст] переклад Л. Когана. Одеса, 1910. С. 120-167.
7. Ковалів Ю.В. Едгар По. *Історія всесвітньої літератури: у 2 томах*. Київ : ВЦ «Академія», 2007.

Summary

The article is a study of psychological themes in the novels of Edgar Allan Poe, which are directly related to his own life experience and interests. The author examines psychological topics and problems affecting behavior and understanding of reality. Updates attention to works that open new approaches to understanding human psychology and contribute to the development of psychology as a science.

Key words: *short prose, psychology, mysticism, the phenomenon of duality.*

УДК821.133.1-34Сент-Екзюпері

Владислав МИХАЙЛЮК,
здобувач бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – **Ірина ГОЛУБІШКО,**
кандидат філологічних наук, доцент

СВОЄРІДНІСТЬ ЖАНРУ І ОБРАЗНОЇ СИСТЕМИ КАЗКИ-ПРИТЧІ АНТУАНА ДЕ СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ «МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ»

Анотація. У статті розглядаються питання жанрової своєрідності та образної системи твору відомого французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц».

Ключові слова: образ, символ, жанр, казка-притча, філософський роман.

«Маленький принц» – культовий твір Антуана де Сент-Екзюпері. Письменник алегорично розповідає про неочікувану зустріч пілота, який попав у аварію в пустелі Сахара, з маленьким хлопчиком, що прилетів з астероїда В-612. Суб'єктивно для автора це втілення мрії про природне ставлення до всього навколо. Планета дитинства — місце, з якого прибув Маленький принц.

Антуан де Сент-Екзюпері корегує розповідь від конкретики до широкого узагальнення, чим змушує читача замислитись над звичайними речами та явищами, поглянути на все з іншого боку: «...добре бачить тільки серце. Найголовнішого очима не побачиш [1, с. 96]. Маленький принц «чистий», ще незабруднений хворобами дорослих. Цієї охайності автор закликає дотримуватись, зберегти в собі дитинство, адже в кожного воно було, але ми про це забули.

Загальновідоме визначення жанру твору «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері – казка-притча. Як казки, так і притчі з давніх-давен навчають людей жити, оцінювати становище, розрізняти добро та зло, запобігати злидням, роблять побут затишнішим, вселяють оптимізм, затверджують віру в справедливість. В алегоричних образах цих двох жанрів можна легко віднайти події, явища, відносини, переживання та багато інших речей, які відбуваються в дійсності між людьми та над ними, але в ареалах казки завжди панує своя правда [2, с. 34].

Художній твір Сент-Екзюпері не можна віднести лише до казки або притчі окремо.

Казка – це твір про вигадані події чи особи, іноді за участю фантастичних сил, який має повчальну мету та щасливий кінець [3, с. 351]. У творі «Маленький принц» відкритий фінал і вже за цим принципом ми не можемо з впевненістю сказати, що перед нами казка. Заглиблюючись все далі, помітимо цікаву особливість з повчальним характером, який в казці мусить бути присутній. Автор аж ніяк не намагається повчати читача, він радше думає разом з ним, допомагаючи віднайти істину, зрозуміти свою душу, а вибір у висновках залишає нам. Також не менш важливим є відкрита позиція автора, яка напевно не має місця в казці. Та і відверто кажучи, фантастика в творі не була такою вже й фантастикою, вона мала досить приземлене підґрунтя. Та все ж в «Маленькому принці» не мало жанрових ознак казки. Існує явний розподіл персонажів на добрих та злих (діти та дорослі), повторення епізодів, символіка персонажів, морально-етична проблематика. Головний контраст казки «добро та зло» набуває особливої чіткості в епізодах зустрічі маленького принца із самотніми мешканцями п'яти планет: королем, честолюбцем, пияком, бізнесменом, ліхтарником, географом. Повторення епізодів реалізовано через використання магічної цифри у казках – 7, а саме існуванням семи планет, де розкривається характер персонажів. Отож, просто казкою цей твір не назвеш, хоча він і має характерні її риси.

Притча – твір з чітко вираженою мораллю, з конкретною повчальною ідеєю, фабула є розгорнутою алегорією [3, с. 368]. Жанр притчі виявляє себе у творі не менш яскраво, ніж казка, на це вказують особисте хвилювання та

погляди автора, умовність. Притчі характерна така якість, як особисті роздуми письменника що до сенсу людського існування, суб'єктивне відношення до вічних питань людства та опис буття в цілому. Особливість притчі у «Маленькому принці» в тому, що, повернувшись до початкової точки в кінці твору, читач вже знаходить інший філософський сенс.

Розглянемо «Маленького принца» трохи з іншого ракурсу. Відносини між принцом і трояндою не є схожими на традиційні відносини закоханих в казці. Це можна охарактеризувати діями маленького принца, який готовий померти за свою троянду, знаючи, що таких існує безліч.

Письменник поставив серйозні проблеми абстрактно і показує зло в двох аспектах: мікрозло (зло в середині людини) і макрозло (зло в цілому).

Самотність — ще одна важлива філософська тема, яку піднімає автор, показуючи велику прірву між дорослими та дітьми. Дорослі в більшості оцінюють людину за зовнішніми показниками: одяг, зачіска, зарплата, дім, машина тощо, при цьому повністю ігноруючи внутрішній світ, чим створюють хибне враження про людину. Отже, іронія полягає в тому, що навіть коли дорослі знаходяться поряд, відчуття самотності не зникає, кожен чекає черги вибалакатись, оцінюють знову і знову, заздрять та зляться одне на одного.

З огляду на глибокий філософський підтекст, таким чином, можна зробити припущення, що казковий фантастичний сюжет є лише засобом його передачі. Світобачення письменника в цьому ключі визначає композицію казки для дорослих. Притча має на меті певну ситуацію і її вирішення, ми маємо фабулу, яка є підґрунтям для роздумів та несе дидактичні ідеї автора. Антуан де Сент-Екзюпері визначив свою працю як казку для дітей та дорослих, зробивши на цьому акцент в епілозі: «Леонові Верту, коли він був маленьким» [1].

На мою думку, звертання до дітей в творі – не звертання до дітей в прямому сенсі, а звертання до дитини, яка сидить в душі дорослого та давно забула, як це бачити не очима, а серцем.

Дитина для Сент-Екзюпері не обов'язково вікова рамка, а тип світогляду. Автор просто хоче, щоб дорослий знову побачив цей світ очима щирої дитини, хоч на період читання ним твору.

«Маленький принц» являє собою галерею образів, яка виникає в уяві читача, що роздумує над власним життям. Ці образи так і змушують поринути нас в світ дитинства. Ні для кого не секрет, що головними образами-символами твору стали Маленький принц, Лис, Троянда.

Головний герой прибув з дуже маленької планети, яка трохи більша за нього. Маленький хлопчик працелюбний та не сидить на місці. Він ніколи не

забував підлити Троянду вранці, поговорити з нею, виривав баобаби, чистив три вулкани, включно з тим, який згас, щоб планета була зігріта та затишна. Одного дня, посварившись зі своєю трояндою, Маленький принц вирушає в мандрівку в пошуках друзів і обдумування кохання. Після відвідування п'яти планет він потрапляє на Землю, де його оточує суцільна пустеля в якій намагається знайти людей для спілкування, в процесі якого бажає віднайти розуміння себе та всього навколо, здобути життєво необхідний досвід. Маленький принц – символ людини-подорожнього, що шукає прихований сенс буття.

Троянда, очевидно, є символом жіночності, краси та, звичайно, кохання. Головний герой твору не одразу помітив істинну внутрішню сутність краси. Однак зустріч з Лисом змінили ставлення Маленького принца до душі та надала нове бачення краси: «Ви гарні, але пусті. Заради вас не захочеться вмерти» [1, с. 108]. Троянда, яка росте на планеті Маленького принца дійсно важлива та особлива для нього. У світі існує безліч таких самих за красою квіток, і хлопчик про це знає, але залишається вірним своїй троянді, вона дорожча йому за всі троянди світу.

Квіти, з якими Маленький принц зустрівся на Землі, не викликали в його серці ніяких відчуттів. Для нього вони мертві всередині. Троянда, за яку хлопчик взяв відповідальність, була досить примхлива та образлива, але яка ж прекрасна для нього. Здавалось, що він був готовий пробачити коханій будь-які забаганки. Головний герой з особливим ентузіазмом згадує аромат, який дарувала його планеті квітка. Шкодує що не вмів раніше бачити красу в хитрощах троянди, шкодує, що не вмів кохати, посилаючись на свою необізнаність та малий вік.

Образ автора – недооцінений, але заслуговує не менше уваги. Оповідач стоїть на межі між світом дітей та дорослих. Цей образ розвивається протягом всього твору. В ролі вчителя, як не дивно, виступає Маленький принц зі своїм простим та прямим баченням, а автор – учень.

З давніх-давен лис в казках уособлює мудрість та накопичені знання про життя. Лис показує хлопчині функціонал людського серця, навчає любові та дружби, про що люди давно забули та залишились на самоті, без друзів та кохання. Лис пояснює Маленькому принцу, що суб'єктивно для нього хлопчина такий самий, як і сотні тисяч інших. Після чого мудрий звір пояснює, що для того, щоб хлопчик-інопланетянин став особливим для Лиса – потрібно його приручити. Звір відкриває Маленькому принцеві таємницю приручення, якою є любов та єдність душ.

Баобаби – це уособлення зла в світі твору «Маленький принц». Антуан де Сент-Екзюпері писав під впливом Другої світової війни, тому

трактування баобаба як розростання нацизму в світі є найбільш правильним з моєї точки зору. Письменник прагнув, щоб кожен представник людства викоринив з себе зародки «баобабів» (цієї світової чуми як нацизм), яке несе весь світ у бездонну прірву. Цікавий факт, дивлячись на малюнок баобаба у творі, виконаний власне автором, можна побачити на корінні дерева нечіткий образ знаку нацистської Німеччини – свастику. На думку біографів, казка була написана через важливість та терміновість відповідно до світових подій. Автор не одноразово повторював, що ми мусимо докласти всі зусилля, щоб проросло тільки хороше насіння. Людству необхідно зберегти в собі лише все світле, добре, чисте та запобігти появі зла та насилля [4, с. 513].

Головний герой зумів оволодіти цією мудрістю, при цьому допоміг відкрити її автору та читачу. Образи в творі є відкритими та водночас досить заплутаними. Антуан де Сент-Екзюпері реалізовує їх не тільки через слова, а й відповідне зображення, яке додає ясності та наштовхує нас на явний підтекст. Результатом цієї праці є дивовижна гармонія ілюстрацій з твором.

Кожне наступне покоління буде читати цей твір та збагачувати духовний світ покоління, що прийде після його. «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері є геть не «дитячою» казкою, яка на перший погляд написана для дітей. Кожен, не залежно від віку, зможе віднайти для себе певні риси на користь гуманізму та «очищення» душі. Для дітей це буде відкриття чогось іншого, абсолютно нового, не пізнаного раніше, а дорослі, які ще геть не стали черствими зсередини, пригадають важливість духовного світу, поглянуть на світ простіше і згадають, що теж колись були дітьми.

Список використаних джерел

1. Антуан де Сент-Екзюпері. Маленький принц та Планета людей. [ред.] А Жаловський та А Перепадя. Львів : Молодь, 1981. 141 с.
2. Городенко Л. Система уроків за казкою притчею А. де Сент-Екзюпері "Маленький принц". *Зарубіжна література*, 2004. №1. С. 34-36.
3. Гром'як Р. Т., Ковалів , Ю. І., Теремко В. І. *Літературознавчий словник-довідник*. Київ : ВЦ "Академія", 2006. 762 с.
4. Щавурський Б., Михальська Н. *Зарубіжні письменники*. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2006. Т. 2. 864 с.

Summary

The article examines the issue of genre and the figurative system of the work of the famous French writer Antoine de Saint-Exupéry "The Little Prince".

Key words: *image, symbol, genre, fairy tale-parable, philosophical novel.*

*Єлизавета НЕТЕЧА,
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
Ірина ГОЛУБІШКО,
кандидат філологічних наук, доцент*

АРХІТЕКТУРНИЙ ОБРАЗ-СИМВОЛ У РОМАНІ В. ГЮГО «СОБОР ПАРИЗЬКОЇ БОГОМАТЕРІ»

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню багатоплановості образу архітектури собору Паризької Богоматері в однойменному романі В. Гюго. Зокрема як пам'ятки мистецтва, історичної та культурної спадщини, скарбниці знань та одухотворення персонажів.*

***Ключові слова:** архітектура, образ, Собор Паризької Богоматері, символ.*

Існують такі твори, які впродовж епох не втрачають своєї актуальності. Вони вражають глибиною думки, продовжуючи «традиційні теми», які залишаються у спадок нащадкам. Головне – такі зразки письменства вчать життєвої науки, сплітаючи естетику та етику у книгу буття. «Собор Паризької Богоматері» якнайкраще бере на себе цю роль вічної мудрості і наша мета – з'ясувати місце пам'ятної архітектури у творі, її вплив на життя людей.

Нотр-Дам де Парі заснований 1163 року, а його будівництво тривало майже 200 років. В історії Нотр-Дам де Парі було чимало чорних сторінок: революції, пожежі, занепад. На початку ХІХ століття будівля перебувала в огидному стані і навіть думали про її знесення, незважаючи на те, що саме тут був коронований Наполеон Бонапарт. Справжнім порятунком для собору тоді став роман Віктора Гюго, який звернув увагу на важливість реконструкції пам'ятника архітектури. У передмові до «Собору Паризької Богоматері» він написав: «Одна з головних цілей моїх – надихнути націю любов'ю до нашої архітектури» [2, с. 68].

Наведемо невеличкий культурологічний коментар, який перегукується зі змістом роману Віктора Гюго.

«Собор Паризької Богоматері, – зазначає Гюго, – не може бути названий викінченою, суцільною, такою, що має певний характер, спорудою. Це вже не храм романського стилю, але це ще й не зовсім готичний храм... Це будівля перехідного періоду» [4, с. 67]. Собор втілює ознаки нового стилю в архітектурі північного середньовіччя – готики (хоча у Франції побутувала більш чітка назва – стрілчастий стиль). Це одна з перших споруд, в якій остаточно сформувався готичний стиль, хоча в ньому ще збереглися деякі елементи романської архітектури: масивні, круглі в плані стовпи, а також

масивні стіни, деяка похмурість інтер'єру. Але готична каркасна конструкція звільнила стіну від функції несучого елемента, відкривши абсолютно нові можливості для розвитку естетики ажурного декору («мереживо у камені» – ще одна назва стилю) і кольорового світла вітражів. Багатство кольорових відтінків і складна композиція вікон породжували в інтер'єрі різноманітні світлові ефекти і створювали таємничу атмосферу. У середньовіччі вітражі на вікнах стали важливим видом мистецтва. Це стосувалось як будинків в основному заможних громадян, так і оздоблення церков і храмів. У духовних спорудах зображувались сцени з біблійної тематики. Головним елементом композиції фасаду слугували портали (часто, як у Нотр-Дам де Парі, ступінчасті), що мали багате оздоблення, перш за все – це скульптури святих. Статуї у величних готичних соборах втрачають свою стовпоподібність. Кожна з фігур наділена індивідуальними рисами і характером. Над порталами знаходиться зубчастий карниз із 28 нишами, його ще називають «Галересю королів». Середній ярус являє собою величезне вітражне вікно – «розу» (інколи її називають розою вітрів). В середині собору немає настінного живопису, і єдиним джерелом кольору в одноманітно-сірому інтер'єрі є численні вітражі високих стрілочастих вікон. Сонячне світло, проникаючи через них, заливає храм цілою веселкою відтінків. Ця гра світла дещо пом'якшує однотонність споруди і надає інтер'єру собору феєричної розкоші, і разом з цим деякої таємничості. Зображення на вітражах виконані відповідно до середньовічних канонів. На вікнах хору зображені сцени із земного життя Спасителя, на вітражах бічних стін – фрагменти з життя святих. Вітражі високих вікон центрального нефа зображають патріархів, біблейських царів, апостолів. У вікнах бічних капел відображено події із земного життя Діви Марії. А вітражі величезного вікна-рози вміщують близько вісімдесяти сцен із Старого Завіту.

З паризькими соборами пов'язано безліч легенд та містичних оповідок. «Прихильники езотеричних вчень стверджують, що архітектура і символіка собору Нотр Дам – це нібито зашифровані окультні вчення. Саме в цьому сенсі Віктор Гюго говорив про собор як про "короткий довідник з окультизму". Деякі дослідники Нотр-Даму вважають, що середньовічні алхіміки закодували у геометрії собору таємницю створення філософського каменю» [3]. Ще одна деталь, безумовно, заслуговує на увагу і була використана Віктором Гюго в романі – скульптурні зображення різних жахливих істот. «З кам'яного убранства фасадів Нотр-Дам де Парі відзначають відомі статуї химер, які знаходяться на верхньому майданчику собору біля башт. Ці гротескні фігури – фантастичні і жахливі птахи, демони та монстри є уособленням людських гріхів» [3]. Але насправді все набагато прозаїчніше. Горгулі присутні тут у великій кількості і призначені не тільки для прикраси, але і для відведення води з численних стоків на покрівлі. Річ у

тому, що надзвичайно складна конструкція даху сприяє накопиченню вологи через опади, оскільки вона не може стікати так само вільно, як зі звичайних будинків. Це здатне привести до розвитку цвілі, зволоження і руйнування каменю, тому якісні водостоки просто необхідні будь-якому готичному собору. Але легенди все одно продовжують жити, і сьогодні кам'яні демонічні істоти залишаються найпопулярнішим атрибутом зовнішнього оздоблення Собору.

Сторіччями піднімаються увись просякнуті світлом собори і церкви, підкреслюючи покірність і гордовитість середньовічних християн. Такі споруди, на думку Гюго, становлять чималий інтерес і для художника, і для шанувальника старовини, і для історика: «Подібно до залишків циклопічних споруд, пірамід Єгипту й гігантських індуських пагод, вони дають відчуття, наскільки первісним є мистецтво зодчества, являючи собою наочний доказ того, що найбільші пам'ятки минулого – це не стільки витвори окремої особистості, скільки цілого суспільства; це скоріше наслідок творчих зусиль народу, ніж блискучий спалах генія...Безперечно, ще й тепер собор Паризької богоматері – велична й чудова будівля» [4, с. 67]. Про спорідненість таких будівель та виключність собору Гюго висловлюється: «Ця головна церква, церква прамати, серед старих церков Парижа є чимось подібним до химери: вона має голову однієї церкви, кінцівки другої, торс – третьої і щось спільне з усіма» [3, с. 71]. Отже, це найяскравіша риса подібних споруд ранньої готики, коли влада романського стилю була ще дуже сильною.

Гюго створює такий собі образ гібрида, і Собор оживає, стає повноцінним персонажем твору. У нього свої характеристики, він також діє і несе в собі символи, а Квазімодо є його душею. «У міру того, як він виростав і розвивався, Собор був для нього поступово: яйцем, гніздом, домом, батьківщиною, всесвітом» [4, с. 94]. «Тому сусідки розповідали одна одній, що храм набирав химерного, надприродного, жахливого вигляду. Тут і там роззявлялися пащеки, спалахували очі, чути було гавкіт, сичання і виття кам'яних псів, зміїв і драконів... похмурий фасад Собору набирав такого вигляду, що головна брама здавалася пащею, яка поглинає юрбу, а розета – оком, яке дивиться на неї. І все це йшло від Квазімодо. В Єгипті його зробили б божеством цього храму; у середні віки його вважали б демоном; а насправді він був душею Собору» [4, с. 98].

Неодноразово Собор сприймається як окремий персонаж, зі своєю долею, він діє, переживає, навіть говорить: «Старовинний храм, увесь тріпотливий і дзвінкий, був сповнений нестихаючою веселістю дзвонів. У ньому постійно відчувалася присутність якогось гомінкого й свавільного духу, що виспівував усіма цими мідними устами. Тепер цей дух наче зник. Собор здавався похмурим і охоче зберігав мовчанку» [3, с. 168]. «Святі були йому друзями і благословляли його; страховиська були йому друзями і

оберігали його. Тому Квазімодо подовгу й щиро виливав перед ними свою душу. Сидячи навпочіпки перед якоюсь із цих статуй, він інколи годинами розмовляв з нею» [4, с. 96].

Образ собору – це не лише уособлення усіх істот що його населяли, а і оживлення його через втілення високих помислів, ідей, віковичних цінностей [5, с. 3]. Це не просто пам'ятка архітектури як шедевр мистецтва – це плин і водночас єдність віків, які поєднують епохи і людей на тлі історичних подій. «Дивна доля, зауважимо побіжно, випала на той час Соборові Паризької Богоматері, доля бути любимим з однаковою силою, хоч зовсім по-різному, двома такими несхожими істотами, як Клод і Квазімодо. Один з них – подоба напівлюдини, дикий, керований лише інстинктом, любив Собор за красу, за статурність, за гармонію, що випромінювалася з цього величавого цілого. А другий – людина з палкою, збагаченою знаннями уявою, любив у ньому внутрішній зміст, затаєну в ньому суть, його легенду, його символіку, що криється за скульптурними прикрасами фасаду, подібно до первісних письмен стародавнього пергаменту, захованих під пізнішим текстом, – словом, любив ту загадку, якою вічно залишається для людського розуму Собор Паризької Богоматері» [4, с. 102].

Усі події роману також зосереджені навколо собору, який відіграє в житті парижан величезну роль. Насамперед собор є центром релігійного й народного життя. Біля нього збираються й простолюдини, які здатні боротися за щасливе майбутнє. Також Собор є традиційним притулком для вигнанців: ніхто не має права заарештувати людину, поки вона перебуває за стінами собору. «До того ж сама церква, цей величезний Собор, що з усіх боків її обнімав, охороняв і зберігав, діяв цілюще. Величні лінії його архітектури, релігійний характер усіх предметів, що оточували молоду дівчину, благочестиві й світлі думки, які ніби видихало це каміння з усіх пор, благотворно впливали на неї всупереч її волі. Звуки, що долинали з храму, мали в собі стільки благодаті, були такими урочистими, що заколисували її хвору душу» [4, с. 244].

Одночасно собор Паризької Богоматері стає символом утиску – релігійного й феодального. Дзвонаря-горбаня можна вважати втіленим образом середньовіччя й собору. Красуня Есмеральда є втіленням світлих життєвих сил, краси, її часто порівнюють із статуєю Діви Марії в Соборі, її можна вважати втіленням Відродження, що йде на зміну середньовіччю. Адже весь текст просякнутий відчуттям очікування чогось грандіозного, величного і неминучого: «Це вб'є те». Проте обидві культурно-історичні епохи пройшли, а Нотр-Дам й дотепер височіє під паризьким небом.

Архітектура собору також відображає національну історію та культурну спадщину Франції. Гюго зображує собор як символ давніх часів, коли Франція була могутнім королівством зі своїми власними культурними та

релігійними традиціями [5, с. 4]. «На обличчі цього старого короля наших соборів поряд із зморшкою завжди знайдеш і шрам. *Tempus edax, homo edacior*. Це я охоче переклав би так: час сліпий, людина нерозумна» [4, с. 67].

У романі Гюго надає велику увагу опису архітектурних деталей собору, таких як складні візерунки, високі вежі, складні скульптури і готичні вікна. Ці описи відображають не тільки красу будівлі, але і її силу, відчуття монументальності і величі. «Усі ці гармонійні частини прекрасного цілого, споруджені одна над одною у п'ять величезних ярусів, розгортають перед очима, багатообразно і водночас пластично, свої незліченні деталі скульптури, різьби й карбування, могутньо зв'язані у покійній величі цілого. Все це – величезна кам'яна симфонія, колосальне творіння однієї людини й одного народу, єдине й складне, немов вірші "Іліади" та "Романсеро", з якими воно споріднене; чудовий твір спільних зусиль цілої епохи, на кожному камені якого відбиті сотні виявів фантазії робітника, керованої генієм художника; одне слово, рід могутнього й плідного творіння людського, подібного до творіння божественного, у якого воно перейняло його подвійний характер: різноманітність і вічність» [4, с. 68].

Окрім звичайного замилювання красою будівлі, Гюго вкладає в неї ще й інший зміст – зміст відкритої книги історії людства, доступної тим, хто може її розгадати: «до п'ятнадцятого століття архітектура була головним літописом людства; за цей час у світі не виникало жодної більш-менш складної ідеї, яка б не була відображена в будівлі; кожна народна ідея і кожен релігійний закон мали свій пам'ятник; словом, кожна значну думку людство відобразило в камені. Чому? Бо всяка думка, чи то релігійна, чи філософська, прагне себе увічнити; бо ідея, що сколихнула одне покоління, хоче сколихувати наступні й залишити по собі слід. І яке ж ненадійне безсмертя манускрипта! А натомість, яка міцна, тривка й довговічна книга – будівля!» [4, с. 116]. Кожне правління накладало свій відбиток на історію, знищуючи невинних людей, наносячи смертельні рани їхній душі. Саме собор був свідком усіх подій: радості, горя, смерті, війни, революції, голоду. Тому він відіграє роль живої істоти, яка споглядає за людськими діями, дає прихисток нужденним, захищає від смерті, засуджує невігластво, ницість, зло, насильство, лицемірство. Гуманізм, естетика превалує над злом, убивством, ницістю. Ці злободенні й високі теми синтезують у суміжжі людського круговороту подій у романі.

Узагальнюючи, наголосимо, що архітектурний образ-символ у романі Гюго «Собор Паризької Богоматері» втілюється як символ важливих тем роману, таких як віра, національна історія та культурна спадщина, людські відносини, неминучі зміни і відтворює деталі реального собору, демонструючи читачам живий образ цього витвору мистецтва.

Список використаних джерел

1. Бурега В. Собор. *Енциклопедія історії України*: у 10 т. редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наук. думка, 2012. Т. 9. 944 с.
2. Луначарський А. Віктор Гюго: Творчий шлях письменника: зібрання творів. 1965. Т. 6. С. 73-118.
3. Собор Паризької Богоматері – одна з найдавніших церков Франції. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10904/> (дата звернення: 24.03.2023)
4. Гюго В. Собор Паризької Богоматері: роман. Харків : «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 1216 с.
5. Солодка Л. О. Собор як єдність архітектури й духовності у творчості О. Гончара та В. Гюго: бібліотека методичних матеріалів. Філологія. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2011. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01002q83-402b.docx.html> (дата звернення: 20.03.2023)

Summary

The article is devoted to studying of the multifaceted imagery of the Cathedral of Notre Dame`s architecture in Hugo's novel of the same name. In particular, it`s perception as a monument of art, historical and cultural heritage, treasure of knowledge, and personification of characters.

Key words: *architecture, image, Notre Dame, symbol.*

УДК 821-31(100)

Інна ПІДХОВНА,

здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти

Науковий керівник – Ольга ШАПОВАЛ,

кандидат філологічних наук, доцент

«YOUNG ADULT» ЯК ВИД МАСОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. *У статті розглянуто специфіку жанру «Young adult» як явища масової літератури. Визначено, що характерними рисами жанру є наявність молодих героїв, які зіткнулися зі складними проблемами, що стосуються їхнього життя, школи, сім'ї, дружби, романтики та інших аспектів молодіжного життя.*

Ключові слова: *«young adult», молодіжна література, підлітки, масова література.*

Вже доволі довгий час в сучасному літературознавстві ведуться суперечки до якого виду літератури варто відносити популярний жанр «young adult», адже попри масштабність друку та не надто високий літературний стиль написання, твори даного жанру користуються неабиякою популярністю та піднімають гострі проблеми сучасної молоді. «Young Adult» є видом масової літератури, який адресується головним чином підліткам і молодій аудиторії, але також може зацікавити дорослих. Така література відображає теми, проблеми та інтереси підлітків, а головним героєм зазвичай є підліток, що робить її особливо близькою до читача цього віку.

Мета статті полягає в спробі аналізу специфіки жанру «young adult» (молодіжна література).

Масова література завжди була популярною серед широкої аудиторії, і вона постійно змінюється і розвивається. Один із найбільш популярних жанрів масової літератури на сьогоднішній день – «Young Adult». Цей жанр став дуже популярним в кінці ХХ століття і продовжує набирати популярності серед молоді. «Підліткова література – це перш за все, культурний феномен. Вона є відображенням суспільно-історичних тенденцій і світоглядних перетворень, які відбуваються в глибині сучасної культури» [2]. «Young Adult» – це жанр літератури, що призначений для підлітків і молоді. Ця категорія книг виникла в кінці 1960-х років, але з часом стала дедалі більш популярною. Незважаючи на те, що вона спочатку призначалася для молодшого підліткового віку, згодом «Young Adult» став займати своє місце на полицях книжкових магазинів, що призначені для дорослих. Твори «Young Adult» зазвичай містять теми, що стосуються проблем, які виникають в житті підлітків, таких як перші кохання, проблеми з друзями та родиною, питання самоідентифікації та багато інших. Вони часто показують реальне життя підлітків і дають їм можливість знайти відповіді на свої запитання. «Література YA – це перша справжня література, з якою стикаються підлітки та яка звертається безпосередньо до них. Це може змінити життя, особливо для тих читачів, які почуваються розгубленими чи самотніми, і це може допомогти їм знайти місце у світі» [4]. Крім того, «Young Adult» література стала джерелом натхнення для багатьох фільмів і телесеріалів, що стали дуже популярними серед молоді. Такі твори, як «Голодні ігри» С. Коллінз та «Гаррі Поттер» Дж. Роулінг, стали світовими бестселерами та здобули величезну популярність серед молоді.

Проте, думки літературознавців про специфіку цього жанру розходяться. Деякі дослідники вважають, що він може стати справжнім літературним мистецтвом, якщо автори звертаються до серйозних тем та проблем, які здатні змусити читача задуматися. Однак, є й інша точка зору. Дехто вважає, що «Young Adult» є занадто спрощеним жанром та не надає читачеві достатньої

інтелектуальної стимуляції. Вони також підкреслюють, що багато книг у цьому жанрі мають стандартну формулу сюжету та персонажів, що знижує їхню літературну цінність. Незалежно від цих роздумів, «Young Adult» література залишається надзвичайно популярною. І це не дивно, адже вона допомагає юним читачам знайти своє місце у світі та зрозуміти себе та своїх ровесників. Цей жанр надає читачам можливість пізнавати світ, дізнаватися нові речі та знайомитися з різноманітними культурами.

Варто зазначити, що й українська підліткова література на сьогоднішній день займає своє місце в світі масової культури. У статті «Підліткова література: український стрибок та європейський стандарт» автор Уляна Баран зазначає, що українська підліткова література стала більш сучасною, стильною та креативною. За словами Баран, «в останні роки підліткова література стала більш вимогливою до своїх читачів та письменників, що сприяє зростанню якості в цьому жанрі» [1]. Однак, за словами Марини Калініченко, дискусія між масовою та високою літературою все ще не закінчилася, і «до цього часу більшість літературних теоретиків ще не доходять до єдиної думки про межі цих двох понять» [3].

Однією з ключових особливостей жанру є те, що головні герої зазвичай є підлітками або молодшими дорослими, які досліджують свій світ і намагаються знайти своє місце в ньому. Твори цього жанру можуть містити елементи фантастики, містики, романтики, драми та пригод, а також повсякденні ситуації і проблеми, з якими стикаються підлітки в реальному житті. Ще однією з ключових характеристик жанру є його особливий стиль оповіді, який часто відрізняється від інших жанрів. Автори творів «Young Adult» використовують мову, яка легко читається та зрозуміла підліткам, а використання я-оповіді, дозволяє читачеві проникнути в емоції та думки головного героя. У навчальному курсі «Підліткова література», укладеному англійською філологинею Донною Нідей специфікою даного жанру визначаються наступні риси:

- протагоніст-підліток;
- розповідь ведеться здебільшого від першої особи;
- дорослі персонажі зображуються здебільшого з точки зору підлітків;
- певний віковий зріз;
- пізнаване підліткове оточення;
- підлітковий сленг;
- детальні описи зовнішності й одягу;
- позитивна розв'язка;
- кілька паралельних сюжетних ліній;
- довжина тексту від 125 до 250 сторінок [5].

Для багатьох письменників жанру «Young Adult», важливо зосередитися на проблемах, з якими стикаються підлітки. Це можуть бути проблеми, пов'язані зі стосунками з ровесниками, проблеми ідентичності, зневіра в авторитетах та батьках, розлучення із коханою людиною або самотність. Основною рисою творів жанру «Young Adult» є наявність головної героїні або героя, який проходить складний шлях до дорослості. У цьому контексті, жанр «Young Adult» зображує своєрідний містичний перехід від дитинства до дорослості. Найвідомішими прикладами творів даного жанру є «Гаррі Поттер» Джоан Роулінг, «Голодні ігри» Сьюзен Коллінз, «Сутінкова сага» Стефані Майер, «Місто кісток» Кассандри Клер та «Чародійські кольори» Вікторії Ав'ялікової. Усі ці твори мають спільну рису – вони створені для підлітків і зосереджені на темах, які їх цікавлять. Однак, незважаючи на те, що ці твори призначені для підлітків, вони знайшли прихильників і серед дорослої аудиторії.

Отже, можна зробити висновок, що «Young Adult» – це динамічний і популярний жанр масової літератури, спрямований на підлітків та молодь. Хоча жанр «Young Adult» виник в США, він швидко став популярним у всьому світі. Характерними рисами жанру є фокус на проблемах підлітків, їхнього ідентифікаційного пошуку, розмежування від батьків та більш старшої генерації, а також на романтичних стосунках. Жанр «Young Adult» відрізняється від інших жанрів тим, що автори активно використовують сучасну мову та розмовні вирази, що робить твори більш доступними для молодих читачів.

Список використаних джерел

1. Баран У. Підліткова література: український стрибок та європейський стандарт. URL: <http://litakcent.com/2015/12/01/pidlitkova-literatura-ukrajinskyj-strybokta-jevropejskyj-standart/> (дата звернення: 28.10.2022).
2. Дискусія на тему «Діалог з уже не-дітьми. Українська підліткова література сьогодні». URL: <https://afisha.vash.ua/events/dyskusiya-na-temu-dialog-z-uzhe-neditmy-ukrayinska-pidlitkova-literatura-sogodni/> (дата звернення 29.10.2022)
3. Калініченко М. Масова та висока література: Pro et Contra (обріи теоретичної рефлексії в сучасному українському, російському та північноамериканському літературознавстві). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство*. 2013. № 3. С. 44-48.
4. Karre A. The YA Perspective. *Spec. issue of Writers Digest*. 2011. P. 38-41.

5. Niday D. English 394: Young Adult Literature. Ames: Iowa State University. Web. 29 November 2011.

Summary

The article examines the specific traits of the "Young adult" genre as a mass literature phenomenon. It was determined that the characteristic features of the genre are young protagonists who are faced with complex problems related to their life, school, family, friendship, romance and other aspects of youth life.

Key words: "young adult", youth literature, teenagers, mass literature.

УДК821.133.1.091

Марія РУДАНЕЦЬ,

здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти

Ірина ГОЛУБІШКО,

кандидат філологічних наук, доцент

ЕКФРАСИС У ТВОРЧОСТІ ЛІТЕРАТУРНОГО ОБ'ЄДНАННЯ «ПАРНАС»

Анотація. У статті розглядаються особливості використання екфрасису в поезії Парнасу – художнього руху, який активно розвивався у другій половині ХІХ століття. Автор статті звертає увагу на те, що екфрасис став важливим засобом художньої виразності для поетів Парнасу. Вони використовували його, щоб передати красу творів мистецтва, а також щоб висловити свої естетичні погляди. Стаття пропонує приклади поезій Парнасу, в яких використовується екфрасис, та аналізує їх стилістичні особливості. Автор звертає увагу на те, що поети Парнасу докладають особливої уваги до деталей, намагаючись передати кожен маленький нюанс твору. У статті робиться висновок, що екфрасис в творчості парнасців має велике значення, допомагаючи їм передати красу творів мистецтва та висловити свої естетичні погляди.

Ключові слова: компаративістика, візуальність, екфрасис, художній образ, живопис, поети Парнасу.

Мистецтво заради прогресу! Мистецтво заради мистецтва! Ці гучні фрази лунали з уст в уста творчого об'єднання групи «Парнас». Члени цієї групи проповідували вишуканість поетичних форм та засобів, природність та свободу будь-якої мистецької діяльності, саме вони показали, що мистецтво може бути різним та витонченим водночас. Чимало українських та зарубіжних науковців вивчали творчість літературного об'єднання «Парнас».

Зокрема Артем Ткаченко, Валентин Кардаш, Владислав Трахтенберг, Ігор Заболотний, Алла Заболотна, Й.Е. Люберінг та інші. Багато з них писали роботи про мистецтво та культуру «Парнасу», такі як «Значення Парнасу для розвитку української літератури» Артема Ткаченка, «Історія творчості парнасистів» Валентина Кардаша, «Парнас як прояв національної самосвідомості» Івана Куліша та «Parnassian» Люберінга. Проводячи наше дослідження, ми звертались до їхніх праць. Мета нашого дослідження: визначити явища екфрасису у творчості літературного об'єднання «Парнас». Зупинимось на цих двох явищах – парнасці та екфрасис.

Для того, щоб окреслити загальне становище мистецтва та творчості парнасців у ньому, ми зазирали у життя Франції після революції 1848 року. У той непростий час французький романтизм розділювався на «романтизм для людей», лозунгом якого став принцип, сформульований Віктором Гюґо: «Мистецтво заради Прогресу», і «чисте мистецтво» або «Мистецтво заради Мистецтва». До другого напрямку належали поети Леконт де Ліль, Теофіль Готтьє, Жозе-Марія де Ередіа. Вони й створили об'єднання «Парнас» і почали випускати альманах «Сучасний Парнас». Сама назва угруповання (Парнас – гора у Греції, де за легендами жили німфи на чолі із покровителем мистецтв Аполлоном) говорить про бажання поетів відокремитися від життєвої метушні і від проблем буденності. В епоху прагматизму, який розвинувся після епохи революції, парнасці вважали суспільство своїм ворогом і відстоювали ідею абсолютної свободи художника від потреб громадськості, не обмеженої мораллю чи релігією. На їхню думку, будь-яка соціальна проблематика є несприйнятливою для мистецтва, оскільки це перетворює його на простий шаблон. Парнасці прагнули до вдосконалення поетичних форм та засобів, збагатили мову, і досконало відточили ритми та рими. Прихильники «чистого мистецтва» проголошували самоцінність художньої творчості, незалежність мистецтва від політики, суспільних вимог та виховних завдань. Вони вважали, що мистецтво має служити тільки мистецтву, а поезія має допомогти забути тяжку дійсність і приносити тільки задоволення. Вони зосереджувались на особистих, інтимних переживаннях, філософських і психологічних проблемах, виявляли посильний інтерес до художньої форми.

Творчість парнасців базувалася на певних принципах, зокрема на песимізмі, ігноруванні сучасних проблем та описі відомих творів мистецтва, екзотичних тварин, міфологічних персонажів, біблійних героїв, літературних персонажів античності та епохи Відродження. Вони дотримувалися також бездоганної форми та використовували сонет як основну форму вірша. Поезія парнасців не була призначена для широкої аудиторії, а для еліти, знавців мистецтва. Подібно до романтиків, парнасці уникнули зображення проблем

сучасності, переносючи дію своїх творів в далеке минуле або екзотичні країни. Для парнасців природа була безвідчутною до людських страждань. Друкованим органом парнасців в 1860 р. став журнал «Фантастичний огляд». Його випускав поет К. Мендес, керували ним Леконт де Ліль і Банвілі деякий час до редакційної роботи був залучений Бодлер. Програма журналу виявилась досить широкою для участі в ньому літераторів романтичного та реалістичного напрямів. Журнал проіснував рік. Місцем для зустрічі парнасців став також салон дружини поета і видавця Л. К. Д. Рікара, що публікував у своєму журналі «Огляд морального, літературного, наукового і художнього прогресу» вірші учасників групи [7].

Одним з основних прийомів і стильовою ознакою у творчості парнасців є екфрасис. Екфрасис – (грец. 'έκφρασις – виклад, опис) розкриття засобами художнього слова ідейно-естетичного змісту творів живопису, скульптури, архітектури та ін. Увагу авторів екфрасису привертають переважно шедеври світового мистецтва, вічні образи, що набувають нового змісту в різні історичні епохи, оскільки майстри слова вносять у них своє розуміння, зумовлене естетичною свідомістю кожної доби [6]. Загалом певні аспекти теми, винесені у назву статті, налічують достатню бібліографію. Особливо це стосується інтермедіальності, зокрема – екфрасису. Екфрасис зацікавив ще античних дослідників, пізніше свій внесок у трактування терміна внесли діячі доби Відродження (Леонардо да Вінчі), Просвітництва (Г.Е. Лессінг), романтики. Але справжній бум зацікавленості питанням спостерігається з останньої чверті ХХ сторіччя і до сьогодні. Слід згадати засадничий Лозаннський симпозіум (2002 р.) і його підсумкову збірку «Екфрасис у російській літературі», яка насправді охоплювала набагато більше питань. Серед монографічних досліджень останніх років можна назвати праці Марії Рубінс «Пластична радість краси»; вітчизняних дослідників В. Силантьєвої «Художнє мислення перехідного часу (література і живопис)», «Література і живопис у контексті компаративістики», Л. Генералюк «Універсалізм Шевченка: взаємодія літератури і мистецтва». Ґрунтовним дослідженням останніх років у цій царині є монографія Н. Мочернюк «По́за контеќстом: Інтермедіальні стратегії літературної творчості українських письменників-художників міжвоєнннн». Авторка пропонує докладний аналіз міжмистецьких зв'язків у хронологічному розрізі, підкреслює, що збагачення літератури обумовлюється діалогом двох і більше видів мистецтва. К. Зайцева у своїй статті «Роль екфрасису в романі Донни Тартт "Таємна історія"», досліджуючи цю одиницю тексту, виділяє функції екфрасису, які найбільш часто зустрічаються у художніх творах: сюжетоутворююча – художній об'єкт відіграє важливу роль у сюжеті літературного твору; символічна – екфрасис як символ події/почуття;

світоглядна – ставлення персонажа/автора до будь-якого соціально-культурного явища; психологічна – допомагає окреслити ставлення героя до оточуючого світу [5, с. 311]. [Більше про це у джерелі 4].

Всі члени об'єднання «Парнас» були захоплені класичною літературою та мистецтвом, і часто використовували описи картин, скульптур та інших творів мистецтва у своїх віршах. Наприклад, Теофіль Готьє, французький поет і письменник, в своєму вірші «Кармен» використовує екфрасис, описуючи головну героїню твору. Вперше вірш був надрукований у квітні 1861 р. у *Revue fantaisiste* під назвою: *Vieille guitar romantique: Carmen*. В описі циганки Готьє спирається на новелу Проспера Меріме «Кармен». Крім того, візуальний ряд підказаний картиною Е.А.А. Деоданка «Цигани і циганки, котрі повертаються зі свята в Андалузії», яку було представлено в Салоні 1853 року. Поет передав своє бачення звабливої циганки. Вона зображена, зокрема з точки зору перекладача, з різних точок зору: ставлення жінок до неї різко негативне, чоловіків – навпаки:

Кармен худа, – лице гітани
Хтось їй коричневим підвів;
І чорні коси, й тіло тьмяне, –
Мов сатана у пеклі грів.
Жінки вважають, що потвора,
Та в чоловіків розум свій.
Архієпископ із собора
Відправив месу якомсь їй (пер. М. Терещенка) [3].

У цих рядках Готьє створює словесні образи, щоб описати зовнішність і поведінку Кармен: він використовує порівняння з золотом, свічкою і злодійкою, щоб передати її привабливість і небезпеку. Як підкреслює у передмові до збірки поета «Емалі і камеї» Г. Косіков, «екфрасис для Готьє перш за все це ніщо інше, як найбільш природний спосіб наблизити реальність до ідеалу, «підтягнути» життя до рівня мистецтва». Саме цим можна пояснити подібну пристрасність в описі Кармен, який, безумовно, пов'язаний з портретними характеристиками героїні новели Меріме.

Теофіль Готьє використовував екфрасис для представлення свого бачення світу і у творі «Захват Фарнезе». Його пісні були повні екфрасису, який передавав його думку про наступне покоління і його підходи до суспільства. Ще один приклад – вірш «Фелашка». Він присвячений принцесі Матильді (донька Жерома Бонапарта). Принцеса була художницею-аматоркою, а вірш «Фелашка» – це екфрасис однієї з її акварелей. В цієї акварелі була пара – на ній зображений чорний раб. Готьє написав і такий вірш – «Чорний раб», але він за життя поета друком не виходив. Поет ретельно відображає дівчину з картини, описуючи тканину хламід,

загадковість думок, маску таємничості (ця таїна порівнюється із загадкою сфінкса, що далі підтверджується тим, що Готье згадує Едіпа). Згадується богиня Ізіда, що символізує життя, здоров'я, плодючість, котра зберегла свою вуаль, яка є атрибутом цієї єгипетської і греко-римської богині, для юних дівчат, народжених на Нілі. В центрі опису – очі, які порівнюються з двома світилами, є світлішими за полум'я. Очі розмовляють, ніби «в їхніх словах лунає відгадка: “Коханням будь, я – краса”».

Екфрасис членами товариства «Парнас» використовується для того, аби підкреслити, що їхня літературна діяльність спрямована на пошук нових форм й проявів літературного вираження і на визначення нових смислів у літературних творах. Від початку своєї діяльності Парнас прагнув створити нову форму літературної образності, що демонструє менш привабливу й притаманну його учасникам реальність. Це потрібно розуміти як спробу досягти своєї мети щодо висвітлення нових моральних та естетичних цінностей. Таким чином, Парнас вирішив застосувати нові техніки й прийоми у своїх літературних роботах, що дали можливість йому відкрити для себе нові форми й смисли літературної образності. Картина «Натхнення» Жозе-Марія де Ередія є прекрасним прикладом екфрасису, оскільки вона містить детальний опис музи, яка надихає поета. На картині зображено поета, який сидить на скелі, а поруч з ним стоїть муза. Муза виконує свою функцію і надихає поета, передаючи йому музичні ноти, які збираються в мелодію. На тлі картини видно бурхливе море та густу хмарну і туманну далечінь, що підсилює враження містичності та витонченості картини.

Ередія зумів дуже точно передати емоції та настрої, що панують на картині, та створив чудовий образ музи, що дихає життям. У результаті цей екфрасис став одним з найвідоміших у світовій літературі та мистецтві, а сама картина є прекрасним прикладом живописного експресіонізму.

Екфрасис є одним з основних прийомів у творчості парнасців – представників літературного напрямку пізнього романтизму. Ці поети були захоплені класичною літературою та мистецтвом і часто використовували описи картин, скульптур та інших творів мистецтва у своїх творах. Описовість та пластичність стали визначальними рисами поезії Парнасу, який намагався приховати своє авторське «я» і перенести акцент на мистецтво опису та техніку. У творчості парнасців зустрічаються часті відгуки про твори мистецтва, що стали частиною творів самих поетів.

Отже, екфрасис у творчості парнасців – це не просто прийом, а важлива складова їхнього стилю, що підкреслювала їхню захопленість класичною культурою та мистецтвом.

Список використаних джерел

1. Андрущенко М. Парнас віршотворний : Києво- Могиллянська академія і український літературний процес XVIII ст. Київ : Українська книга, 1999. 208 с.
2. «Бібліотека поетів». URL: <https://www.poetrylibrary.edu.ua/poety/fransua-de-malerba/sonet-na-kartynu-rafajjela-26809> (дата звернення: 24.03.2023).
3. Теофіль Готьє. Біографія. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=5485> (Дата звернення 20.03.2023).
4. Голубішко І.Ю. Інтермедіальна складова роману Дена Брауна «Інферно». *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 22. Т. 1. Ужгород : Вид. дім «Гельветика», 2022. С. 252–256. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/index.php/22-2022>
5. Зайцева К.О. Роль екфрасиса в романе Донны Тартт «Тайная история». URL: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/272995/1/310-314.pdf> (дата звернення: 20.01.2022).
6. Українська літературна енциклопедія. Що таке екфразис? URL: https://slovnyk.me/dict/literary_encyclopedia/%D0%B5%D0%BA%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D1%81 (дата звернення: 24.03.2023).
7. Парнас; Парнасці. *Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів*. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2 : М – Я. С. 184-185.
8. Поетична група Парнас. URL: <https://ukrtvory.in.ua/poetichna-grupa-parnas-pomitne-yavishhe-u-francuzkij-vsesvitnij-poezi%D1%97/> (дата звернення: 24.03.2023).
9. Yann Mortelette, *Parnasse Mémoire critique*. Paris, PUPS, 2006, 444 p
Publisher: Brill Print Publication Date: 01 Jan 2007

Summary

The article "Ekfrasis in the work of Parnassus» examines the features of the use of ekfrasis in the poetry of Parnassus, an artistic movement that actively developed in the second half of the 19th century. The author of the article draws attention to the fact that ekfrazis has become an important means of artistic expression for the poets of Parnassus. They used it to convey the beauty of works of art, as well as to express their aesthetic views. The article offers examples of Parnassus's poems, which use ekfrasis, and analyzes their stylistic features. The author draws attention to the fact that the poets of Parnassus pay special attention to detail, trying to convey every little nuance of the work. As a result of the article, it is concluded that the ekfrasis in the work of Parnassus is of great importance, helping them to convey the beauty of works of art and express their aesthetic views.

Key words: *comparativistics, visual, ecphrasis, artistic image, painting, work of Parnassus.*

*Олена САМАР,
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – Ірина ГОЛУБІШКО,
кандидат філологічних наук, доцент*

ОЗНАКИ СОЦІАЛЬНОГО РОМАНУ У ТВОРАХ Ч. ДІККЕНСА «ДЕВІД КОПЕРФІЛД» ТА «ДОМБІ І СИН»

***Анотація.** Статтю присвячено аналізу літературної діяльності Ч. Діккенса як невід'ємної складової частини літературного процесу в Англії XIX століття. Особлива увага приділяється розкриттю несправедливості цілісного світу Англії, викриття зверхності та згубного виховання на прикладі таких романів, як «Домбі і син» та «Девід Копперфілд». Описується складний життєвий шлях головних героїв роману – Девіда та містера Домбі до щасливого життя. Підтверджується думка письменника-реаліста, що добро завжди перемагає зло.*

***Ключові слова:** Чарльз Діккенс, соціальний роман, дитинство, роман виховання.*

Відомо, що Ч. Діккенс – одна з найяскравіших постатей в світовій літературі XIX століття. Письменник постає справжнім реалістом, оскільки змальовує для нас життя, світ та його красу правдиво і не вигадано. Це письменник, який не боявся порушити теми, що вважались забороненими владою Великої Британії. Чарльз Діккенс надзвичайно сміливо демонструє реалістичний шлях розвитку Англії. У своїх творах він відкрито змальовує жахи лондонських вулиць, робітничих будинків, боргових в'язниць. Він завжди готовий був порушити тему боротьби добра та зла. Для нього постає важливим завданням показати світ правдиво, по-справжньому, незатьмареним брехнею. Письменник яскраво змальовує культуру свого народу. Діккенс завжди намагався представити читачу істинну картину життя, націлював свої твори на покращення суспільного буття. Вважаємо, що не кожна людина здатна настільки бути відкритою у своїх романах, як Чарльз Діккенс. Як писав відомий американський письменник Г. Джеймс: «Діккенс значить для нас надто багато, щоб ми коли-небудь відчували себе від нього вільними – вільними у думках, вільними у діях...» [2, с. 37]. Серед реалій в творах прозаїка про Англію першої половини XIX ст. можна зустріти такі, що описують людей, їх соціальний статус, емоції та соціальні явища. Крім того, Ч. Діккенс надзвичайно глибоко відчував зміни у житті Англії. Можна помітити, що англійський романіст був неперевершено уважний до

усіх моментів, які відбувались всередині країни. Він намагався пізнавати світ та життя у його розмаїтті, змальовував усіх персонажів, аналізуючи їх взаємини з іншими людьми, та просто вірив у вирішення соціальних та суспільних проблем у морально-етичній площині.

Мета статті – дослідити твори Ч. Діккенса «Домбі і син» та «Девід Копперфілд» як соціально-психологічні романи, аналізуючи їх соціальну проблематику та образну систему.

Актуальність дослідження: зважаючи на важливість теми добра і зла, соціальної справедливості, надзвичайну сучасність цих тем, у сучасному літературознавстві зацікавлення ними не зменшується. Сьогодні при аналізі цих проблем їх «осучаснюють», тим самим перетворюючи на близькі мешканцям всіх країн. Тому звернення до цієї теми ми вважаємо надзвичайно актуальною.

Так, у романі «Домбі і син», письменник вийшов на новий рівень майстерності творення. Можна помітити, що у своєму романі Ч. Діккенс намагається продемонструвати читачеві приклади людського егоїзму, згубності людської пихи, пагубного впливу грошей на формування особистості, суспільства. Письменник-реаліст чітко демонструє нам проблематику роману – криза людини і честолюбних надій; виховання в буржуазній школі; пагубний вплив грошей на свідомість і долю людини; сімейних взаємин. Слід зазначити, що перша половина Домбі майже ідеальна. Увесь задум і реалізація, кожна сцена з'єднується з наступною, кожна кидає світло на те, що було раніше, і те, що тільки відбудеться. Як на мене, Діккенс розкриває у своєму романі складні теми й образи, розвиває їх, підтримує й, нарешті, поєднує їх один з одним. Він вводить експериментальні методи – погляд дитини, мікрокосмічний світ слуг і торговців. Але найголовніше, письменник-реаліст опановує новий структурний метод, який поєднує автобіографію, психологію, символіку, казковість. Так, письменнику в ХІХ столітті вдається тонко та яскраво змалювати суспільство та людські слабкості очима дитини, її філософії. Роман «Домбі та син» постає, як зразок нещадної критики англійської буржуазії. Так, дослідники творчості Діккенса – А. Адріан, Дж. Кінсайд, Ф. Колінз, М. Слатер, Б. Харді, Дж. Честертон були переконані, що з його сторінок «постає сама Англія, представлена великою кількістю персонажів, характерів, розмаїттям суперечностей, контрастів, подій. Вони торкалися різних аспектів творчості Ч. Діккенса» [6, с. 263]. Зокрема А. Адріан звернув увагу на відтворення письменником стосунків між батьками та дітьми. Б. Харді досліджував проблему моральності в характерах діккенсових персонажів, Ф. Коллінз з'ясовує роль освіти в художньому доробку англійського романіста.

Персонажі роману Діккенса поділяються «на тих, хто має серце і хто його не має» [2, с. 51]. Вже на початку роману ми усвідомлюємо, що головний герой роману містер Домбі – це особистість, якою правлять гордості. Він – це уособлення душевного холоду та черствості. Однак згодом у своєму романі Чарльз Діккенс дарує надію, віру читачеві на перемогу в людині щирих людських почуттів. Ми спостерігаємо, що для Домбі існувала лише одна важлива річ – це розвиток й процвітання його фірми. Він – багата людина, яку боялись усі і схилялись перед ним допоки він був надзвичайно багатим. Проте згодом Діккенс дивує та заворожує свого читача. Ми простежуємо, хоча й поступово, вагомі зміни у світосприйнятті типового фінансиста, для якого гроші – понад усе. Після втрати сина – єдиного, на думку Домбі, спадкоємця – та згодом банкрутства фірми, герой доходить висновку, що він – бідна душевно і самотня людина.

Таким чином, головний герой, розуміючи хід неправильних власних кроків, змінюється і дає віру читачеві в те, що людина може продемонструвати справжню людську гідність навіть після вчинених помилок та після нездоланної залежності від грошей. Письменник запевняє читача, що життя стане багатим і повноцінним лише в тому випадку, якщо нарешті подолати нечесність, несправедливість та аморальність. Інакше кажучи, в даному випадку можна говорити про виховний вплив. Так, як ми вже згадували, письменник наголошує, що в суспільстві існують різні типи людей: ті, хто «не має серця» (Домбі, Каркер) і ті, хто щиро живе за покликом душі (Поль, Флоренс). Насправді, через долі героїв Діккенс кинув докір світові, де поцінувалося золото гаманця, а не золото душі й щирих людських стосунків [3, с. 255].

Крім того, Ч. Діккенс, як у романі «Домбі та син», так і у романі «Девід Копперфілд» зумів глибоко зазирнути в душевний світ героїв та проявити увагу до життя окремої людини, до шляхів її розвитку і становлення як особи. Очевидно, що Діккенс у романі «Девід Копперфілд» відобразив своє дитинство. Він сам колись був жалюгідним, беззахисним, маленьким хлопцем, як зображено у творі. Тому, пам'ятаючи власне складне життя, Ч. Діккенс вирішує відобразити у своєму романі згубність впливу випадкових друзів і неправильність виховання. Письменник відтворює справжню картину нещасних, бідних дітей, які за життя позбавлені теплоти, любові та підтримки близьких. Проблеми виховання і освіти займають у творі одне з головних місць. Справді система освіти приносить лише згубний вплив у життя головного героя. Як на мене, роман «Девід Копперфілд» наповнений знущаннями над слабкими з боку сильних. Діти, особливо сироти, жінки та люди з розумовими вадами неодноразово страждають від рук тих, кому все сходиться в житті. Єдине рішення, здається Діккенсу, полягає в тому, щоб

слабкі знайшли союзників серед могутніх або, що важливіше, щоб сильні простягнули руку підтримки та захистили вразливих. Отже, цей роман розкриває читачеві, що кожна людина потребує захисту. Навіть маленький Девід, будучи дуже позитивним героєм у романі, потребує підтримки та допомоги. Саме важкі випробування очікують хлопчика на його «не прикрашеному трояндами» життєвому шляху, проте герой не впадає у відчай, а навпаки, знаходить у собі сили вижити та боротись у світі з несправедливістю, жорстокістю та холодністю світу до нього. Справді, маленький Девід пережив багато складнощів на своєму життєвому шляху: друге заміжжя матері, жорстокі методи виховання містера Мердстона, школу містера Крікла, смерть матері. Однак він не ламається, а навпаки, у найскладніші моменти навчається вдосконалювати себе та знаходити вихід, як і Ч. Діккенс. Наприкінці роману ми помічаємо, що Девід доходить важливого висновку, що життя все-таки справедливе, і рано чи пізно кожен опиняється на своєму теперішньому місці.

Підсумовуючи, слід сказати, що письменник-реаліст у своїх романах «Домбі та син» і «Девід Копперфілд» аналізує суспільство, а саме: причини етичної недосконалості людей, їхньої моральної потворності, жадібності та зверхності. Чарлз Діккенс висвітлив у своїх творах те, що було добре знайоме, близьке і зрозуміле всім людям, і сьогодні теж, – добро і зло. Письменник чітко відтворює віру в справедливість, чесність й підтримку людей. Саме тому його романи завжди мали такий неймовірний успіх, а слава ніколи не згасала – ні за його життя, ні після смерті.

Список використаних джерел

1. Англійський реалістичний роман. Чарльз Діккенс. *Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX- початку XX століття: навчальний посібник.* Київ : ЦУЛ, 2011. С. 148-158.
2. Анненкова О.С. Англійська література вікторіанської епохи. Курс лекцій: Навчальний посібник. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. 168 с.
3. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX початку XX століття: навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2011, 400 с.
4. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник: у двох томах / за редакцією Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Богдан, 2005. Т. 1. С. 548-556.
5. Ніколенко О. Навчати старшокласників досліджувати. На прикладі теми "Роман Ч.Діккенса "Домбі і син". *Зарубіжна література в навчальних закладах.* 1998. № 10. С. 6-8.
6. Палій Ю. О., Кретьова О. І. Художній світ Діккенса: принцип добра. *Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях*

молодих учених «Родзинка–2018». XX Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. 2018. С. 263-265.

7. Марко В. П. Аналіз художнього твору: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2013. 280 с.

8. Цвейг С. Діккенс – між Англією і дитинством. *Зарубіжна література*. 1998. № 1. С. 6-32.

Summary

The article is devoted to the analysis of the literary activity of Ch. Dickens as an integral part of the literary process in England in the 19th century. Special attention is paid to the disclosure of the justice of the integral world of England, the exposure of arrogance and pernicious education on the examples of such novels as "Dombey and Son" and "David Copperfield". The complex life path of the main characters of the novel - David and Dombey to a happy life is described. The opinion of the realist writer is confirmed that good always wins over evil.

Key words: Charles Dickens, social novel, childhood, novel of education.

УДК: 821.111:7.038.6

Дарина СЕМЕНЮК,

здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти

Науковий керівник – **Ольга ШАПОВАЛ,**

кандидат філологічних наук, доцент

КОНФЛІКТ «НЕВІГЛАСНОЇ БІЛЬШОСТІ» І «ЕЛІТАРНОЇ МЕНШОСТІ» В РОМАНІ ДЖОНА ФАУЛЗА «КОЛЕКЦІОНЕР»

Анотація: У статті розглядаються корелятивні стратегії мас та еліти в романі Дж. Фаулза "Колекціонер" (1963), які є особливим явищем у літературі 20-го століття. Аналізується конфлікт між «невігласною більшістю» та «елітарною меншістю» в романі. Автор намагається висвітлити проблему соціальної дискримінації, що виникає через різний рівень освіти та інтелектуального розвитку людей. Розвиток європейської цивілізації – це історія конфлікту між «небагатьма» і «багатьма», аристократією і народом, музикантами і кінорежисерами, інтелектуальною і творчою елітою і натовпом. Персонажі «Колекціонера» представлені як дві антагоністичні сторони, які не можуть ні подолати цей конфлікт, ні вийти з нього без втрат. Фаулз вважає, що поділ на «небагатьох» і «багатьох» має відбуватися всередині кожного індивіда, а не між індивідами. У такому випадку людина опиняється в ситуації вибору, що

є стимулом для особистісного зростання. У статті проаналізовано конфлікти між персонажами та приділено увагу тому, що соціальна нерівність спричиняє міжособистісні конфлікти і становить небезпеку для кожної зі сторін. Водночас роман Джона Фаулза дає можливість побачити, як виникають конфлікти між різними соціальними групами і які наслідки вони мають.

Ключові слова: елітарна і масова література, конфлікт, екзистенціалізм, Більшість та Меншість, свобода.

Роман Джона Фаулза «Колекціонер» описує конфлікт між «невігласною більшістю» і «елітарною меншістю» через протистояння двох головних героїв – Фредеріка та Міранди. Фредерік – це звичайний клерк, який мріє про те, щоб стати частиною вищого суспільства. Він купує будинок в селі та втілює свою мрію, коли викрадає Міранду, щоб зробити її своєю «колекцією». Міранда – це молода і красива художниця, яка відноситься до «елітарної меншості».

Фаулз, за власним зізнанням, намагався проаналізувати результати протистояння еліти та «звичайних людей». Адже ця проблема, як ми бачимо, має як мінімум два ракурси розгляду (соціальний та екзистенційний), тому роман є багатозначним і передбачає кілька варіантів розв'язання поставлених питань. Частково автор транслює власні думки через роздуми Міранди, яка розуміє, що «меншість» – це перш за все творчі люди, а не просто багаті, витончені або високоінтелектуальні. Але героїня помиляється, відносячи себе до них з тієї причини, що ходить у художню школу та спілкується з людьми творчих професій. Адже творчість не дорівнює слідуванню геніальним зразкам. Позбавлена повітря в прямому і переносному сенсі, Міранда не може творити, тоді як Меншість «вільні за визначенням» [1, с. 36]. І це відрізняє їх від маси, навіть коли орієнтири втрачені. Головного героя роману, не дуже розумного хлопця, який займається лише тим, що колекціонує метеликів, звать Клегг, хоча Міранда бачить у ньому Калібана за асоціацією з невігласом та дикістю героя Шекспірівської «Бурі». Але в подібному порівнянні ховається і інше значення, актуалізоване також і Шекспіром, – захист природного права та власної правоти, протест проти неухважливості та насильства, хоча і просвітленого. Міранда бачить у ньому представника Більшості і тому свого ворога, вона раз-по-раз переконується, що боротьба неминуча. За задумом Фаулза, ґрунтом для цієї боротьби є ворожість Клегга (як символ Більшості) та невинуватість Міранди (ознака Меншості).

У творі героїзм персонажів проявляється як жертвництво та відданість окремим людям, а не масовому суспільству. Головний конфлікт кожного образу у романі розвивається на двох рівнях: на рівні життєво-конкретних

взаємин між злочинцем та його жертвою, а також на рівні філософсько-символічних протистоянь між духовною елітою та «Більшістю». Фаулз наголошує на тому, що чим більше людей здатні оцінити свою власну цінність та неповторність, тим більша можливість для світу стати кращим.

У романі використані «сповідальні» форми нарації, які створюють ефект «діалогізму» і підкреслюють психологічну глибину персонажів. Герої ведуть щоденники, в яких інтерпретують одні й ті самі події по-різному. Це дає можливість читачеві зіставляти та аналізувати самохарактеристики та взаємодії між героями, а також різні стилі їх мовлення. Фаулз акцентує увагу на важливості різних точок зору на життя, зазначаючи, що іноді окрема людина може черпати значно більше сил та енергії у своїх опонентів та ворогів, ніж здається на перший погляд. Це стосується і протистояння між «Небагатьма» і «Масою», між тими, кому доля дала привілеї, і тими, кого вона позбавила цього [1, с. 37].

Взаємодія між нерівністю та випадковістю, на думку Фаулза, не є тільки негативною. З одного боку, слово «нерівність» відображає всі негаразди, які існують у суспільстві, а «випадковість» – фактор, яким людина не може керувати, і який приводить до цієї нерівності. З іншого боку, Фаулз вважає, що ця взаємодія може мати й позитивні наслідки. Автор засуджує те, що люди, замість того, щоб обмежувати вплив шкідливих наслідків нерівності, намагаються розповсюджувати цей «вірус». Він вважає це божевіллям.

Роман «Колекціонер» розкриває боротьбу між індивідом та соціальним колективізмом. Твір має динамічний, напружений і майже детективний сюжет. У першій частині роману оповідачем є Фредерік, який є типовим «ненадійним оповідачем», більш схильним до вузькоглядності, суб'єктивності і неправдивості, навіть перед самим собою. Однак, щоденник дуже яскраво відображає саморозкриття характеру обмеженого, недорікуватого та інфантильного хлопця, який згодом перетворюється на жорстокого й аморального «страховища», що приховане за міщанською «порядністю». Більшість записів показують, що життя Клегга базується на симуляції (копіюванні того, що насправді не існує).

Будучи заручницею Клегга, Міранда вважає себе мученицею. Водночас образ героїні неоднозначний. При тому, що ми не можемо не відчувати співчуття до її становища заручниці та жертви, ми чітко бачимо інтелектуальну зарозумілість і егоїзм героїні, також не чужі їй снобізм, гординя та самолюбівання. Міранда з гордістю відносить себе до Меншості, проте не здатна усвідомити, що така приналежність дає не лише переваги, а й відповідальність. Опинившись у ситуації фізичної несвободи, що метафорично відбиває становище еліти у світі «невігласної більшості», героїня відчайдушно відстоює своє право бути собою. Але вона не визнає право бути собою за Клеггом. Сприймаючи нерозвиненість Клегга як образу

своєму почуттю прекрасного, Міранда жодного разу не замислюється, що її умови були нерівні і що вона, яка має переваги матеріального й інтелектуального характеру, могла би зробити для бідного Калібана. І звичайно, вона й не припускає, що, як не дивно, саме його, а не її дії продиктовані прагненням до краси і світла. Адже Клегг у цій ситуації не лише агресор, а й жертва. Жертва поганої освіти, мертвого середовища, сирітства. Фаулз називає «трагедією XX століття» нерівність, що підживлюється як небагатма, так і масою [3, с. 129]. Рішення Фаулз бачить у усвідомленні небагатма своєї відповідальності. Створення прекрасного, нетлінного – місія «елітарної меншості». Їхнє світовідчуття, поширюючись зовні, здатне «очистити» світ, перетворити його. Мало хто прагне привнести в світ прекрасну істину, що має в основі своє добро.

Неодноразово викрадач порівнює полонянку з метеликом: «Коли я її бачив, то почувався, немовби ловлю якийсь рідкісний екземпляр. Наприклад, жовтянку лугову. Я завжди думав про неї так – тобто словами на зразок «невловна», «рідкісна» і «надзвичайно вишукана» – не така, які усі інші, навіть гарні. Для справжнього знавця» [2].

Тобто, Клегг так і не спромігся зрозуміти внутрішню сутність ні Міранди, ні себе самого, усвідомити і спокутувати свою страшну провину. Процес його деградації став незворотним. Це ще раз підтверджується маніакальними «одкровеннями» Фредеріка у третій частині роману, де він коментує щоденник померлої Міранди та планує схопити нову жертву: «Мені потрібна така, яка б могла більше мене поважати. Хтось простенький, кого я міг би навчити» [3, с. 102].

У свою чергу, Міранда – уособлює собою творчість та життя. Усе вище зазначене підкреслює основну ідею роману, що проголошує Міранда: «Єдиний аромат, якого справді хочеться, – це свобода» [2]. Джон Фаулз як представник сучасної постмодерністичної епохи, через роман-гру та характерні йому прийоми стильової манери ще раз доводить просту істину, що свобода – це умова повноцінного життя.

Роман «Колекціонер», як і було задумано автором, показує неприпустимість перемоги фактичного зла, тобто більшості, носієм якого є Клегг, над потенційним добром, меншості, зародок якого жив у Міранді, а також доводить необхідність соціокультурної перебудови взаємин між Небагатма і Багатма на гуманістичних засадах.

Таким чином, «вічна» проблема протистояння Небагатмох і Багатмох, порушена ще Гераклітом, набула у романі «Колекціонер» нових ракурсів, доповнившись екзистенціальними проблемами свободи і вибору, психоаналітичними проблемами самопізнання та «індивідуалізації особистості», психологічної несумісності людей з різними рівнями духовного

розвитку, соціокультурною проблемою «автентичності», що зникаються з мистецькими і гендерними проблемами.

Грунтовно розглядаючи твір крізь призму постмодерної літератури, можна визначити характерні риси жанру сучасного роману: екстремальні психологічні ситуації, обмежена кількість героїв, замкнутість простору, міфологічний та ігровий підтекст, органічне поєднання казки, детективу. оповідання, байки, нарисів, роману, мистецтво згорання часу, конфлікт двох життєвих позицій, нове трактування відомого сюжету, поглиблений виклад основної інформації.

Гуманістичний підтекст роману виявляється у виборі та конфлікті двох життєвих позицій. Джон Фаулз у своїх творах порушує питання краси і культури в новому суспільстві. Він розмірковує над цими питаннями (які, як ми вважаємо, завжди залишатимуться предметом дослідження для молодих науковців): чи змогли нові люди не тільки творити, але й відчувати красу, і чи не призвело б їхнє панування до руйнування та остаточної втрати цього поняття.

Список використаних джерел

1. Ільїнська Н.І. Екзистенціалістський інтертекст роману Дж. Фаулза «Колекціонер». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. Харків, 2021. Вип. 85. С. 36-42
2. Фаулз Дж. Колекціонер: роман / пер. з англ. Г. Яновської. 2-ге вид. Харків: КК «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 304 с.
3. Чобанюк М.М. Ідейно-художні особливості творчості Джона Фаулза у світлі теорії концептуального художнього синтезу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. 2014. № 1107. Вип. 70. 136 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIFL_2014_1107_70_29. (дата звернення: 23.03.2023)

Summary

*The article examines the correlative strategies of the masses and the elite in J. Fowles' novel *The Collector* (1963), which are a special phenomenon in the literature of the 20th century. The conflict between the "ignorant majority" and "elitist minority" in the novel is analyzed. The author tries to highlight the problem of social discrimination arising due to different levels of education and intellectual development of people. The development of European civilization is the story of the conflict between the "few" and the "many", aristocracy and the people, musicians and film directors, intellectual and creative elite and the crowd. The characters of "The Collector" are presented as two antagonistic parties who can neither overcome this conflict nor come out of it without losses. Fowles believes that the division into "few" and "many" should occur within each individual, and not between individuals. In such a case, a person finds himself in a situation of choice,*

which is a stimulus for personal growth. The article analyzes the conflicts between characters and pays attention to the fact that social inequality causes interpersonal conflicts and poses a danger for each of the parties. At the same time, John Fowles' novel provides an opportunity to see how conflicts between different social groups arise and what consequences they have.

Key words: *elitist and mass literature, conflict, existentialism, Majority and Minority, freedom.*

УДК 811.111-93

Уляна СВИДНИЦЬКА,
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
Науковий керівник – **Оксана ГАЛАЙБИДА,**
кандидат філологічних наук, доцент

ЕСТЕТИЧНА ФУНКЦІЯ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. *Стаття висвітлює погляди мовознавців і літературознавців на естетичну функцію дитячої літератури, її цінність та зв'язок з дидактикою. Встановлено, що існує два напрями естетичного аспекту дитячої літератури: вільний від дидактики та нероздільний з дидактикою, який створює естетичний простір для розвитку дитячого мислення.*

Ключові слова: *дитяча література, естетика, естетична функція, художнє мовлення, дидактика.*

Суспільство відводить засобам художньої літератури почесне місце в естетичному, моральному та розумовому вихованні, а також у формуванні особистості, зорієнтованої на загальнолюдські цінності.

Книга не тільки розширює обсяг словникового запасу дитини, але, перш за все, забезпечує маленького одержувача емоціями, різними переживаннями, пов'язаними зі змістом та властивостями художнього тексту, тобто його художніми та естетичними цінностями.

Саме тому формування естетичної чутливості дитини належить до невід'ємних завдань дитячої літератури, а отже, і є широкою сферою дослідження. Проте, досі в українському та зарубіжному літературознавстві проблема теоретичного осмислення і практичного використання можливостей та перспектив рецептивно-естетичного підходу у дослідженні літератури для дітей залишається відкритою.

Метою статті є проаналізувати погляди українських та зарубіжних мовознавців і літературознавців на естетичний аспект дитячої літератури, його можливості та зв'язок з дидактикою.

Під естетичним, перш за все, мають на увазі чуттєве, тобто, здатність певним чином сприймати і відчувати. Естетична функція художньої літератури полягає у здатності збуджувати естетичні смаки й оцінки. У публікації «Естетичні підходи до дитячої літератури» Марія Ніколаєва, літературний критик та професор порівняльного літературознавства Стокгольмського університету, висловлює власний погляд на естетизм дитячої літератури. За її словами, ми читаємо художню літературу, тому що нас цікавить людська природа та людські відносини, які розкриваються через вигаданих персонажів [4, с. 145].

Дитячий літературознавець і автор книжок для дітей Перрі Нодельман, у третьому виданні публікації «Насолода дитячої літератури» акцентує на «насолоді», яку дитячі тексти можуть запропонувати як дітям, так і дорослим. Автор подає наступне пояснення вищезгаданого феномена: «насолода від слів, цікавих способів їх поєднання одне з одним, можливість виражати відверті, лякаючі або красиві картини чи ідеї, їхня здатність візуалізувати людей і місця, яких читач ніколи не бачив, або ідеї, про які він раніше не думав. Насолода від звучання. Задоволення від формули – від повторення історій, якими захоплювався раніше. І навпаки – насолода від новизни» [6].

Подібний підхід індуктивної естетики був проголошений ще у ХІХ столітті українським письменником і науковцем Іваном Франком. Тоді вперше було звернено увагу на матеріальний та ідеальний аспекти слова в їх органічній єдності з образом та ідеєю твору. Особливо наголошує поет на ролі зорових, слухових, дотикових, смакових і нюхових почуттів, виражених мовленням художнього твору. І. Франко надавав великого значення естетичним властивостям мови і називав мову «скарбівнею людських досвідів, спостережень, поглядів і чуття...» [1, с. 129].

Частина критиків вважають домінуючою характеристикою дитячої літератури її передбачувану здатність говорити з дитиною-читачем через насолоду та естетичну привабливість, а не через переважно дидактичні повідомлення, які вважаються надто повчальними, нав'язливими чи нудними. Карін Леснік-Оберштайн зауважує, що звільнення від дидактизму часто розглядається критиками як доказ літературної якості дитячої книжки [3, с. 15-29].

Кюмерлінг Мікенберг, прослідковує, що конфлікт між естетичною цінністю, з одного боку, та педагогічною умовністю, з іншого, пронизує історію дитячої літератури принаймні з епохи романтизму. Естетично-педагогічний розрив є настільки сильним і центральним у критиці дитячої літератури, що став затемнювати зв'язок між естетичною формою та педагогічним змістом [2, с. 183-203].

Кімберлі Рейнольдс розглядає спосіб, у який дитяча література сприяє соціальній та естетичній трансформації культури. На його думку, естетика та

дидактика є нероздільними та сприяють заохоченню юних читачів підходити до ідей, проблем та об'єктів з нових точок зору, готуючи тим самим шлях для змін. Рейнольдс підкреслює, що в центрі дитячої літератури є культурна та естетична «дика зона», естетичний простір, де можна досліджувати нові способи мислення ... [5, с. 101-110]. Згідно з Рейнольдсом, дитяча література часто активує дві системи одночасно: візуальну і текстову. Естетична функція мови художньої літератури виявляється у розгалуженій системі естетичних значень, що актуалізуються у різнотипних образних структурах тропеїчного та нетропеїчного характеру. Тут «слово-образ» набуває здатності артикулювати значення і поняття, які існують на кордонах мови — для яких нинішній словниковий запас, що регулює вербальну комунікацію, може бути недостатнім [5, с. 112].

Отже, ми дійшли висновку, що естетична функція є невід'ємною складовою дитячої літератури, яка корисна не лише для виховання, але й для навчання, мислення, досліджень та генерування нових ідей. Відштовхуючись від власного розуміння і сприймання естетизму дитячої літератури, письменники використовують різні засоби його створення.

Список використаних джерел

1. Франко І.Я. Із секретів поетичної творчості. К.: Рад.письменник, 1969. 267 с.
2. Kümmerling-Meibauer B. Images of Childhood in Romantic Children's Literature. *Romantic Prose Fiction* / edited by Gerald Gillespie, Manfred Engel, Bernard Dieterle, John Benjamins, 2008. P. 183–203.
3. Lesnik-Oberstein K. Essentials: What is Children's Literature? What is Childhood *Understanding Children's Literature* / edited by Peter Hunt, 2nd ed., Routledge, 2002. P. 15–29.
4. Nikolajeva M. *Aesthetic Approaches to Children's Literature*. Lanham, Maryland: The Scarecrow Press, 2005. 311 p.
5. Reynolds K. *Radical Children's Literature: Future Visions and Aesthetic Transformations in Juvenile Fiction*. London: Palgrave, Macmillan, 2007. 215 p.
6. Perry Nodelman. *The Pleasure of Literature*. URL: <https://perrynodelman.com/the-pleasures-of-literature/> (дата звернення: 25.02.2023).

Summary

The article is dedicated to the different views of linguists on the aesthetic function of children's literature, its value and connection with the didactic function. The research reveals two directions of the aesthetic approach to children's literature: the didactic-free one and an inseparable from didactics. The latter is considered to create an aesthetic space for new ways of thinking.

Key words: *children's literature, aesthetic function, aestheticism, artistic speech, didactics.*

НІМЕЦЬКА МОВА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ВИКЛАДАННЯ

УДК 37.091.32:811.112.1]:044.77

*Дарина БАЗЬ,
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – Тетяна КАЛИНЮК,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті висвітлено переваги використання інтернет-контенту як додаткового ресурсу організації та проведення уроку іноземної мови. На прикладі онлайн-сервісу Quizlet продемонстровано можливості вивчення лексичного матеріалу.

Ключові слова: урок, німецька мова, інтернет-ресурс, онлайн-сервіс, іншомовна комунікативна компетентність.

Всесвітня мережа має величезний потенціал для використання практично в усіх сферах людської діяльності, у тому числі й у галузі навчання іноземних мов. Інтернет створює умови учням та вчителям для отримання будь-якої інформації з різних частин світу.

На уроках німецької мови з допомогою Інтернету можна розв'язати цілий ряд дидактичних завдань: формувати навички та вміння читання, використовуючи матеріали глобальної мережі; вдосконалювати вміння письмового мовлення; поповнювати словниковий запас; формувати й підтримувати стійку мотивацію до вивчення іноземної мови; розширити кругозір учнів; налагоджувати й підтримувати зв'язки й контакти зі своїми однолітками в будь-якій країні світу.

Вивченням питань розвитку творчої активності учнів на уроках іноземної мови займалися: Н. Кузнєцова, О. Плугатарьова, Е. Полат, О. Сітало, Р. Шаманська, Л. Шелест, Т. Шелест. Однак, на сьогоднішньому етапі в методиці викладання іноземних мов достатньо широко досліджені та описані шляхи використання всесвітньої мережі Інтернет у навчальному процесі.

Викладання іноземних мов має відповідати вимогам часу, базуватися на останніх досягненнях і прогресивних здобутках науки й техніки.

Актуальність використання мережі Інтернет під час вивчення німецької мови надзвичайно висока. Освоєння методів і навичок роботи з Інтернет-ресурсами надасть учителю можливість покращити навчальний процес, урізноманітнити, осучаснити методи та прийоми викладання, підвищити мотивацію до вивчення предмета.

Метою викладання іноземної мови в навчальних закладах є формування іншомовної компетентності, яка буде визначатись як умінням вести бесіду за особистої присутності учасників розмови, так і вмінням спілкуватися засобами всіляких сервісів і служб мережі Інтернет, адже на сучасному етапі технологічного розвитку спілкування у всесвітній мережі вже є не додатковим, а окремим рівноправним видом людського спілкування .

Однак, не можна забувати, що Інтернет – це лише допоміжний технічний засіб, продиктований часом. Для досягнення оптимальних результатів необхідно грамотно інтегрувати його використання в навчально-виховний процес.

На думку Л. Подопригорової, «використання Інтернету на уроці не має бути самоціллю. Для того щоби правильно визначити місце й роль Інтернету під час вивчення іноземної мови, необхідно знайти для себе чіткі відповіді на питання: для кого, для чого, коли, у якому обсязі він має використовуватися» [3, с. 9].

Даючи відповідь на питання: «Для чого слід використовувати Інтернет на уроках іноземної мови?», учені-методисти та вчителі-практики відзначають, що він дозволяє ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних завдань[5, с. 115]:

- формувати стійку мотивацію,
- активізувати розумові здібності учнів;
- залучати до роботи пасивних учнів;
- забезпечити навчальний процес новими, раніше недоступними матеріалами, автентичними текстами;
- привчати учнів до самостійної роботи з матеріалами;
- забезпечувати миттєвий зворотний зв'язок;
- підвищувати інтенсивність навчального процесу;
- забезпечити живе спілкування з представниками інших країн, носіями мови;
- формувати та вдосконалювати вміння і навички ефективного читання, письма й аудіювання, монологічного й діалогічного мовлення;
- розширити словниковий запас;
- виховувати терпимість, сприйняття духовного й пізнавального досвіду інших народів;

- реалізувати особистісно зорієнтований і диференційований підходи до навчання;

- формувати вміння, необхідні для забезпечення інформаційної компетентності.

Під час роботи з комп'ютером не слід забувати про здоров'я дитини. Відповідно до правил безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти, затверджених Наказом Держком України з нагляду за охороною праці (наказ № 81 від 16.03.2004 р.), безперервна робота учнів за екраном монітора не має перевищувати зазначеного часу для кожної вікової категорії [5, с. 14].

Роль учителя під час використання Інтернет-ресурсів у навчальному процесі є однією з найбільш обговорюваних проблем. Не можна не погодитися з Клаусом Брандлом, який вважає, що робота з Інтернетом висуває дуже високі вимоги до особистісних якостей, професійної підготовки вчителя [5, с. 10].

Н. М. Коптюг пропонує такі форми роботи з Інтернет-контентом:

1. Використання ресурсів Інтернету під час вивчення нової теми (добір додаткового матеріалу, наочності, відео- й аудіофрагментів. Учитель пояснює учням мету й завдання, роздає картки із завданнями й адресами сайтів, учні повинні продивитися матеріал, відібрати потрібне й запропонувати для використання під час вивчення теми).

2. Самостійна або групова робота учнів з Інтернет ресурсами для підготовки доповідей, повідомлень (активне використання пошукових систем).

3. Участь у міжнародних проектах (підбір тем проектів, які вписуються у програму, мають зв'язок з подіями міста, школи).

4. Листування електронною поштою (цей вид діяльності потребує певної технічної підготовки, бажано, щоб у кожного учня була власна поштова скринька).

5. Створення власних сайтів (ця форма має успіх за кордоном, але для українських шкіл є досить складною).

До прикладу, онлайн-сервіс Quizlet, на якому вчителі можуть створювати дидактичні флеш-картки, дозволяє виконувати різні режими роботи: тренувальну, навчальну, контролюючу та ігрову. У Quizlet є можливість завантаження зображень та запису свого голосу. Ця функція даного онлайн-застосунку є дуже зручною при вивченні теми з великою кількістю нових слів.

О. Винярска доповнює цей список можливостями, пов'язаними з дистанційним навчанням через Інтернет, а також участю в різних конкурсах, у текстових і голосових чатах, проходження тестувань.

Можна створити безліч завдань різного рівня складності для розвитку навичок усного мовлення, письма й аудіювання.

Усі переваги роботи з використанням Інтернет-контенту на уроці, на наш погляд, очевидні. Однак, плануючи та готуючись до уроку з використанням мережі Інтернет, вчитель повинен завжди оцінювати, наскільки це виправдано й чи немає інших, більш ефективних засобів досягнення поставленої мети. Організуючи роботу на основі Інтернету, слід пам'ятати, що вона потребує ретельного відбору педагогом матеріалів, попередньої їх обробки і, звичайно, сучасних педагогічних технологій, які відповідають принципам особистісно орієнтованого навчання і, відповідно проблемній спрямованості всього процесу, в іншому випадку існує вірогідність того, що захоплення використанням інформаційних технологій заради них самих, змістить убік цілі навчання іноземної мови, їх специфіку.

Отже, Інтернет-ресурси спрямовані на практику, на реалії сьогодення, тому є додатковим засобом мотивації до вивчення німецької мови.

Список використаних джерел

1. Гаврилов Б. В. Плюси і мінуси комп'ютеризованого навчання іноземним мовам. К.: Наук. думка, 1999. 185 с.
2. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології : колективна монографія. Київ. : Атіка, 2005. 252 с.
3. Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук. праць /за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука. Київ. : Атіка, 2005. 272 с.
4. Ніколаєва С. Ю., Бадаянц Г. С., Бігич О. Б. Практикум з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: посібник. Київ: Ленвіт, 2001. 296 с.
5. Плугатарьова О. І. Використання Інтернет-контенту під час вивчення іноземної мови: метод. посіб. Київ, 2011. 130 с.

Summary

The article highlights the advantages of using Internet content as an additional resource for organizing and conducting a foreign language lesson. The possibilities of studying lexical material are demonstrated, using the example of the Quizlet online service.

Key words: *lesson, German language, Internet resource, online service, foreign language communicative competence.*

*Ольга ОСАДЧУК,
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
Науковий керівник – Тетяна КАЛИНЮК,
кандидат педагогічних наук, доцент*

CLIL-УРОКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

***Анотація.** У статті розглядається CLIL-урок як найефективніша форма реалізації інтегрованого підходу до навчання іноземної мови та навчального предмету. Визначено основні завдання і принципи, що реалізуються на уроках такого типу та шляхи їх втілення.*

***Ключові слова:** урок, CLIL-урок, предметно-мовне навчання, інтегроване навчання, іноземна мова.*

Сьогодні особливої популярності набувають сучасні педагогічні технології, які мотивують, сприяють кращому засвоєнню матеріалу, а також дозволяють учням використовувати нові знання вже зараз, а не лише в майбутньому. Не завжди школярі можуть розуміти, у чому є перспектива вивчення німецької мови, оскільки найчастіше вони не планують найближчим часом переїжджати до німецькомовної країни, знайти друга за листуванням або робити покупки в іноземному магазині, не думають про можливість пошуку роботи в міжнародних проектах чи компаніях. Це може призвести до зниження мотивації та втрати інтересу до вивчення іноземної, зокрема німецької, мови. Однією з технологій, здатних допомогти вчителям у вирішенні цієї проблеми, є інноваційна технологія CLIL (Content and Language Integrated Learning).

CLIL – предметно-мовне інтегроване навчання, за допомогою якого учні вивчають предмети іноземною мовою, одночасно вдосконалюючи іншомовну комунікативну компетенцію. Відповідно, мовні та предметні знання тісно пов'язані. Застосування методики CLIL у навчальному процесі дає можливість вчителям інтегрувати вивчення іноземної мови з іншим навчальним предметом. Перевага для учнів: цікавий зміст мотивує учнів до вивчення німецької мови та закладає лінгвістичну базу, над якою надалі вони зможуть самостійно працювати, наприклад, під час навчання [3].

Термін CLIL був запропонований групою лінгвістів-дослідників, які працювали над білінгвальною та мультилінгвальною освітньою програмою,

ініційованою Європейською комісією наприкінці 90-х років [2]. Означений тип уроку має подвійну освітню спрямованість, націлену на розвиток мовних навичок та обсягу предметних знань. Крім цих цілей, CLIL також виконує широке коло додаткових завдань:

- повага до культури та традицій інших народів;
- когнітивні переваги;
- поглиблене вивчення предмета;
- інтерналізація;
- впевненість у власних силах;
- мотивація;
- мультиграмотність;
- самостійність учня, тощо [4, с. 32].

Роль педагога у процесі CLIL навчання – бути наставником, прикладом, стимулювати розвиток учнів, підтримувати їх при виникненні труднощів, адекватно оцінювати роботу школярів, виправляючи помилки та поглиблюючи знання. З метою раціоналізації процесу навчання з використанням CLIL-технології вчителю необхідно:

- пов'язувати будь-який матеріал з особистим досвідом та знаннями учнів;
- організовувати процес навчання таким чином, щоб його структура була простою і зрозумілою;
- виносити на обговорення результати роботи у невеликих групах, використовуючи постери, блоги, вебсайти та ін;
- заохочувати до самостійного навчання та самооцінки (портфоліо, щоденники, таблиці);
- сфокусуватися на вивченні та практиці використання словосполучень та виразів, а не на окремих словах [1].

Урок-CLIL можна реалізувати у таких чотирьох варіантах:

- 1) двомовний: Викладання 50/50 рідною та іноземною мовами;
- 2) на уроці два вчителі: вчитель-предметник викладає майже все заняття рідною мовою, а викладач іноземної – частину теми / окремі поняття іноземною мовою;
- 3) два вчителі розділяють компетентності, які формуватимуть на занятті, та спільно розробляють план уроку;
- 4) викладання предмету ведеться виключно іноземною мовою, лише зрідка, для пояснення та розуміння окремих понять, використовується рідна мова.

Наразі методисти визначають такі принципи побудови CLIL-уроку, які визначають:

- *зміст*: знання, вміння та навички з предметної галузі (н-д, біологія, інформатика, фізика, музика тощо);

- *комунікація*: на уроці відбувається не навчання іноземної мови, а вивчення змісту навчального предмету іноземною мовою;

- *пізнання*: відбувається розвиток пізнавальних здібностей, які формують ключові компетентності (навчатися упродовж життя, ініціативність та підприємливість, пошук та критична оцінка інформації тощо);

- *культура*: такі уроки формують загально культуру здобувачів освіти (вміння слухати співрозмовника, поважати його думку, вести бесіду, дискутувати, працювати у команді тощо).

Отже, CLIL є неординарним, але функціональним підходом до навчання іноземної мов. Завдання CLIL-уроку спрямовані на розвиток в учнів окрім знань та вмінь - комунікативних, пізнавальних, розумових здібностей, а також міжкультурно-комунікативних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Coyle D., Hood Ph., Marsh D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press, 2010. URL: https://assets.cambridge.org/97805211/30219/excerpt/9780521130219_excerpt.pdf (дата звернення: 21.01.2023).

2. European Commission. White paper on education and training. Teaching and learning: Towards the learning society, 1995. URL: <https://publications.europa.eu/en/publicationdetail/-/publication/d0a8aa7a-5311-4eee-904c-98fa541108d8/language-en> (дата звернення: 14.11.2022).

3. Предметно-мовне інтегроване навчання німецькою мовою URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/spr/unt/kum/ciu.html>

4. Шевченко І. В., Кордюк Е. Н. Методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у сучасній методичній і науковій літературі вітчизняних і закордонних авторів: *Молодий вчений*, 2018. №4.4 (56.4). С. 31-34.

Summary

The article deals with the CLIL lesson as the most effective form of implementing an integrated approach to teaching a foreign language and a subject. The main tasks and principles implemented in lessons of this type and the ways of their implementation are defined.

Key words: *lesson, CLIL lesson, subject-language teaching, integrated teaching, foreign language.*

Віталій ПЛАХОТНИЙ,
здобувач магістерського рівня вищої освіти
Науковий керівник – **Тетяна КАЛИНЮК,**
кандидат педагогічних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ ГУРТУ ANNENMAYKATEREIT ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗЗСО

***Анотація.** У статті визначено поняття «граматична компетентність» та її складові: граматичні знання, граматичні навички та граматична усвідомленість. На прикладі пісень гурту AnnenMayKantereit продемонстровано можливості використання на уроці німецької мови для вивчення граматичних тем «Perfekt», «Personalpronomen», «Modalverben».*

***Ключові слова:** урок, компетентність, граматична компетентність, пісня.*

Компонентами граматичної компетентності є: граматичні знання, граматичні навички (рецептивні та продуктивні) і граматична усвідомленість. Почнемо з граматичних знань, та перед цим потрібно визначити про яку саме граматику йде мова, лінгвістичну (яку ще називають, аналітичною або формальною), яка є науково лінгвістичним описом системи правил певної мови, чи педагогічну (навчальну), яка втілює в собі дещо перероблені правила формальної граматики.

Педагогічна граматики знаходиться під постійним впливом рідної мови, і навчальний матеріал для неї підбирають, ґрунтуючись на таких критеріях як вживаність, нормативність та відповідність до потреб спілкування. Хельбінг Г. та деякі інші дослідники позначали педагогічну граматику як опис правил іноземної мови з метою керування цим процесом. Навчальна граматики застосовується як перехід учнів до інтуїтивної граматики. В свою чергу, інтуїтивна граматики – це знання, що не часто є усвідомленим, але воно є основою всіх здібностей.

Грамаітичну навичку вважають головним компонентом граматичної компетентності і включає рецептивну грамаітичну навичку (сприйняття, розпізнавання та співвіднесення зі значенням) та репродуктивну грамаітичну навичку (вибір, оформлення за нормами мови та реалізацію).

Грамаітична усвідомленість – це частина мовної усвідомленості людини, тобто здатність людини до роздумів щодо формування власної грамаітичної

компетентності, розпізнавання граматичних структур в усному і писемному мовленні [1, с. 234-240].

Які ж є варіанти застосування пісенного матеріалу? Продемонструємо це на прикладі музичних творів німецького рок-гурту AnnenMayKantereit. Було обрано саме цю групу, оскільки звучання її пісень є сучасним, оригінальним та буде цікавим для підлітків.

Під час вивчення граматичної теми «Perfekt», учням можна запропонувати роботу із піснею «*Oft gefragt*», оскільки саме ця часова форма використовується у її змісті. На першому етапі – учні прослуховують пісню, паралельно переглядаючи заздалегідь підготовлений текст. Після цього, вчитель пояснює особливості утворення часової форми «Perfekt». Наступним кроком буде пошук відповідних маркерів у тексті пісні – виділення форм перфекту. Після того, як учні опрацюють лексичний матеріал, вчитель може запропонувати такі вправи:

- **Ergänzt die Sätze mit Hilfsverben haben/sein** [2]:

Du ... mich angezogen, ausgezogen, großgezogen

Und wir ... umgezogen, ich ... dich angelogen

Du ... dich oft gefragt, was mich zerreißt

Du ... allein zu Haus', ... mich vermisst [3].

- **Wählt ein Verb aus und schreibt die Sätze im Perfekt** [2]:

Du hast mich ... , ... , ... (anziehen; ausziehen; großziehen)

Und wir sind ... , ich hab dich angelogen (umziehen)

Du hast dich oft ... , was mich ... (fragen; zerreißen)

Du warst allein zu Haus', hast mich ... (vermissen) [3].

Таким чином, за допомогою вищезазначених вправ, учні відпрацьовуватимуть коректність вживання допоміжних дієслів haben/sein, порядок слів у реченні минулого часу.

Варто зазначити, що пісня «*Es geht mir gut*» теж є доволі корисною для навчання граматики, а саме теми «Personalpronomen» у відмінках Dativ та Akkusativ. Учні прослуховують пісню, виділяючи усі займенники. Після цього, разом із вчителем старшокласники опрацьовують значення, вживання та форми відмінювання інших займенників. Пропонуємо декілька вправ:

- **Ergänzt die Sätze mit einem Personalpronomen (ich; mich; mir; du; dich; dir)** [2]:

Und dann stehst ... wieder vor meiner Tür

Und fragst ... , wie geht es

Und dann sag, was ... hören willst.

Und dann bist ... wieder still.

Ach weißte muss, muss bei ... und sonst so, was geht heute Abend? [3].

- Sprecht zu zweit über das vergangene Wochenende und antwortet auf die Fragen “Wie geht es dir?”, “Wie fühlst du dich?”

Текст пісні «*Länger bleiben*» варто, на нашу думку, використати під час вивчення теми «Modalverben» («wollen», «sollen», «müssen», «können»). Вчитель пропонує учням знайти модальні дієслова у тексті, проаналізувати їх відмінювання та значення. Далі старшокласники виконують вправу:

- Ergänzt die Sätze mit Modelverben «wollen», «sollen», «müssen», «können» in richtiger Form [2]:

*Und ich ... auch früh raus
Das ist keine gute Ausrede
Und bei dem Regen ... ich eh nicht nach Hause gehen
Du ... gern mal nach draußen sehen
Und du ... nicht
Aber du ...
... du nicht länger bleiben? [3].*

Для перевірки правильності виконання вправ учням пропонується ще раз прослухати пісню.

Таким чином, пісні німецького рок-гурту AnnenMayKantereit є ефективним засобом формування граматичної компетентності на уроці німецької мови.

Список використаних джерел

1. Максименко А. П., Морська Л. І., Паршикова О. О. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Через пісню і музику до опанування німецької. URL : <https://naurok.com.ua/cherez-pisnyu-i-muziku-do-opanuvannya-nimecko-movi-243566.html> (дата звернення: 10.03.2023.)
3. Alles nix konkretes. AnnenMayKantereit. URL : https://music.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_nQprEMEUhieN9y9rLML7Ue4O3STXMZyw&feature=share (дата звернення: 10.03.2023.)

Summary

The article defines the concept of "grammatical competence" and its components: grammatical knowledge, grammatical skills and grammatical awareness. The possibilities of their use in the German language lesson for studying grammatical topics are demonstrated on the example of the songs of the band AnnenMayKantereit.

Key words: lesson, competence, grammatical competence, song.

*Роксолана ВЕНГРИНСЬКА,
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник – Ганна БРАТИЦЯ,
кандидат філологічних наук*

DIE WORTBILDUNG DER NOMINALISIERUNG IM HEUTIGEN DEUTSCH

***Die Annotation.** Unter Berücksichtigung des Trends der Weltentwicklung ist einer der wesentlichen Bestandteile die Ökonomie des Sprachausdrucks geworden. In diesem Artikel widmet man sich die Substantivierung aus grammatikalischer Sicht und semantische Relation.*

***Schlüsselwörter:** die Nominalisierung, die Substantivierung, die Struktur, die Relationen, die Derivation.*

An der Komposition sind verschiedene Wortarten beteiligt. Kessel und Reimann führen in Zusammenhang mit der Nominalisierung auch die Komposition an [3, S. 230]. Die Nominalisierung zeichnet sich neben Substantivierungen, Streckformen, komplexen Attributen auch durch Überzahl an Substantivkomposita aus. Aus diesem Grund ist auch die Komposition in dieser Arbeit vertreten. Lohde unterscheidet nach dem Wortartenmuster die folgenden Haupttypen [4, S. 63–80]:

- Substantiv + Substantiv:

Strukturmuster – Sicherheitsgurt, Deutschprüfung, Mitarbeiterinnenversammlung. Diese Zusammensetzungen lassen sich weiter nach adverbialen Relationen und Relationen nach der Semantik der ergänzten Verbprädikation teilen Augmentativkomposita – Bombenstimmung, Riesenerfolg; solche Komposita drücken mithilfe des Erstglieds ein höherer Grad aus;

- Adjektiv + Substantiv:

Diese Struktur ist nicht so verbreitet. Strukturmuster – Klarstellung, Langschläfer. Diese Zusammensetzungen lassen sich nach semantischen Relationen weiter unterteilen. Diese Struktur verursacht manchmal Schwierigkeiten, ob es um Nomen-Nomen oder Verb-Nomenkonstruktion geht, weil die Formen identisch bleiben. Das Verb ist prinzipiell getilgt und nur unter bestimmten Bedingungen wird das Fugenelement -e- eingefügt. Lohde führt ein Beispiel an, das eine zweifache Interpretation ermöglicht: Rufnummer darf als Nummer zum Anrufen oder Nummer des Rufs angesehen werden. Strukturmuster – Kannbestimmung, Fehlbesetzung. Diese Zusammensetzungen lassen sich nach semantischen Relationen weiter gliedern;

- Andere flektierbare und unflektierbare Wortarten + Substantiv:

Numerale + Substantiv: Dreifachpackung,
Pronomen + Substantiv: Selbstverteidigung,
Selbsteinschätzung Präposition + Substantiv: Abprodukt, Vorvertrag
Adverb + Partikel: Innenpolitik, Noch-Ehemann, und sehr produktiv nicht-Bildungen (Nichtmuttersprachler).

Lohde erklärt, dass man bei der expliziten Derivation prinzipiell eine Derivationsbasis braucht, zu der man Affixe hinzufügt. Durch diese Affigierung entsteht ein Derivat. Besonders produktiv sind deverbale und dephraseologische Derivationen. Affigierung kann mithilfe der Präfixe oder Suffixe realisiert werden [4, S. 38–40].

In der substantivischen Derivation spielen Präfixe eine untergeordnete Rolle. Die Produktivität steht auch relativ niedrig. Schippan betrachtet die Präfigierung zusammen mit der Komposition als Expansion [5, S. 115]. Er erklärt diese Behauptung näher, und zwar, dass diese Prozesse nicht der Transposition dienen und aus diesem Grund sollen die Präfigierungen nicht zur Derivation automatisch zugeordnet werden. Demgegenüber dienen die Suffixe der Transposition, wobei die Wortart oder die semantische Klasse geändert wird. Aus der Sicht der heutigen Produktivität lassen sich die folgenden Präfixe nennen: un- (dieses erscheint kaum bei Verbalabstrakta, sowie bei Verbstamm- und Infinitivkonversionen), haupt-, super-. Fleischer und Barz teilen die Präfixe in zwei Hauptgruppen, und zwar in die Negationspräfixe und die Augmentationspräfixe [1].

Die Wissenschaftler listen die einzelnen Suffixe alphabetisch auf [1, S. 148].

- *Suffix -ei.*

Seine Produktivität variiert nach semantischer Zuordnung. Diese Ableitungen können Nomina actionis nicht selten mit pejorativer Konnotation bezeichnen. Teilweise geht es um Nomina acti und als Konkurrenzformen erscheinen Ge- + -e-Modelle. Der zweite Sachbereich sind resultative Sachbezeichnungen. Solche Ableitungen entstehen auch von Wortgruppen (Recht haben – Rechthaberei).

- *Suffix -er.*

Suffix -er zeigt sich auch in der heutigen Sprache als höchst produktiv. Es zeichnet sich durch die Polyfunktionalität aus. Aus Deverbativen entstehen Nomina agentis. Man gibt an, dass bis zwei Drittel der Nomina agentis so gebildet sind. Fleischer/Barz führen 3 semantische Muster an: professionell (Drucker), habituell (Raucher) und okkasionell (Besucher). Hentschel/Weydt [2, S. 171] erwähnen dies in Zusammenhang mit den Subjektbegriffen. Sie machen darauf aufmerksam, dass solche Ableitungen meistens etwas Dauerhaftes bezeichnen. So z. B. ist ein Raucher eine Person, die nicht gerade raucht, sondern die das habituell macht. Die Konkurrenzformen sind die Ableitungen durch Fremdsuffix. Nach Fleischer/Barz bilden auch Nomina instrumenti eine Gruppe, die durch -er abgeleitet ist (Wecker). Auch die Wortgruppen können mittels -er eine Ableitung bilden.

Besonders produktiv scheint es bei handwerklichen Berufen (Dachdecker) zu sein. Zunehmend, und besonders zur Bezeichnung der negativen Verhaltensweisen, benutzt man auch Zusammensetzungen mit -macher (Panikmacher). Weiter lassen sich ähnlich die Wortgruppen mit der Struktur Adjektiv/Adverb + tun + -er bilden, (z. B. Nichttue). Diese Transformierung funktioniert auch bei Gerätebenennungen (Feuer melden – Feuermelder). Aus der Sicht der Gegenwartssprache sind besonders die folgenden zwei Suffixe bedeutend.

- *Suffix -heit, (-keit, -igkeit).*

In dieser Arbeit geht es in erster Linie um das Phänomen der Nominalisierung aus der Sicht der Gegenwartssprache. Diese Suffixe sind aus dieser Sicht sehr produktiv. Solche Ableitungen beziehen sich auf die abstrakten Nomina qualitatis. Es geht immer um Feminina. Im Gegenwartsdeutschen setzen sich die Formen mit -heit, -keit, -igkeit anstelle der -e-Bildungen durch, es geht also um Konkurrenzformen. Hentschel/Weydt fassen zusammen, dass man -heit wählt, wenn die Silbe vor dem Ableitungssuffix als betont vorkommt, d. h. bei einsilbigen und endbetonten Adjektiven (Korrektheit); weiter erscheint -heit nach Partizipien [2, S. 173].

Historisch betrachtet erscheint das Suffix -heit noch als freies Grundmorphem, das eine Bedeutung von ‘Charakter’ hatte.

Список використаних джерел

1. Fleischer W., Barz I., Schröder M. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen : Max Niemeyer Verlag 3., unveränderte Auflage. 2007.
2. Hentschel E., Weydt H. Handbuch der deutschen Grammatik. Berlin : Walter de Gruyter. 1990.
3. Kessel K., Reimann S. Basiswissen Deutsche Gegenwartssprache Tübingen und Basel: A. Francke Verlag. 3., überarbeitete Auflage. 2010.
4. Lohde M. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr. 2006.
5. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen : Max Niemeyer Verlag 2., unveränderte Auflage. 2002.

Summary

Taking into account the trend of world development, economy of language expression has become one of the essential components. This article is devoted to substantivation from a grammatical point of view and semantic relation.

Key words: *the nominalization, the substantiation, the structure, the relations, the derivation.*

ПОЛЬСЬКА МОВА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ВИКЛАДАННЯ

УДК 811.162.1:070(438)

*Владислав МИХАЙЛЮК,
здобувач бакалаврського рівня вищої освіти
Наталія СТАХНЮК,
кандидат філологічних наук*

STRUKTURALNO-SEMANTYCZNE ŚRODKI EKSPRESJI WE WSPÓŁCZESNYCH POLSKICH MEDIACH

Adnotacja. Artykuł poświęcony jest najpopularniejszym strukturalnym oraz semantycznym środkiem ekspresji w polskojęzycznym przekazie medialnym. Autorzy skupiają się na funkcjach różnych narzędzi leksykalnych i rodzajach innowacji. W artykule analizuje się autentyczne teksty współczesnej polszczyzny.

Słowa kluczowe: ekspresja, język, przekaz, leksem, innowacja, neologizm.

We współczesnym świecie mediów tekst jest jednym z najważniejszych narzędzi komunikacji. Teksty w istotny sposób przekazują informacje i wpływają na myśli i uczucia czytelników. Jedną z metod, która pomaga uczynić tekst bardziej wyrazistym, jest stosowanie strukturalnych i semantycznych środków wyrazu.

Strukturalne i semantyczne środki wyrazu to sposoby wyrażania myśli, emocji i uczuć, które zależą od konstrukcji zdania i wybranych słów. Narzędzia te pozwalają skupić się na określonych aspektach tekstu, podkreślić jego emocjonalny wymiar i uczynić go bardziej zapadającym w pamięć [1].

We współczesnych polskich środkach masowego przekazu odnotowano różnorodne przykłady użycia strukturalnych i semantycznych środków wyrazu, które pomagają osiągnąć efekt ekspresji. W tekstach wykorzystuje się leksemy z tej samej grupy leksykalnej i tematycznej, realizujące aktualizację wspólnego znaczenia komponentu strukturalno-semantycznego. Na przykład w zdaniu „Tylko dzięki łapówce można wiele załatwić od ręki albo od nogi, nie mówiąc o płucach, wątrobie czy nerkach” składnikiem jest „ręka”, a dodatkowe leksemy „noga”, „płuca”, „wątroba” i „nerka” aktualizują znaczenie „części ciała” i tworzą efekt komiczny [6].

W innym przykładzie „Podczas jednego wspólnego wyjazdu Donalda Tuska i Bronisława Komorowskiego na tereny dotknięte powodzią pierwsze skrzypce grał premier, a marszałek mu tylko akomponował”, czasowniki „grać” i „komponować” mają metaforyczne znaczenie „mieć decydujący głos” i „odgrywać drugorzędną rolę” odpowiednio [7].

Również w tekstach wykorzystane zostały leksemy z wyraźnym nacechowaniem stylistycznym, jak w przykładzie „Dość powiedzieć, że na nieformalnym spotkaniu liderów SLD nawet wyluzowany i sarkastyczny Włodek Czarasty podsumował tę kampanię, rzucając mięsem. Mięsem? Raczej rzucił kilotoną flaków”, w którym leksemy „mięso” i „flaki” należą do grupy tematycznej budowa i funkcjonowanie organizmu zwierzęcego, ale leksem „flaki” ma stylistyczne nacechowanie języka potocznego, co wzmacnia znaczenie frazeologizmu „rzucać mięsem” i oznacza „używać wulgaryzmów” [6].

Jednym z poniższych przykładów, który posłużył jako tytuł tekstu, jest „figa z bankiem”, utworzony na podstawie zwykłej jednostki frazeologicznej „figa z makiem” [7]. Zastąpienie podstawowego leksemu wynika z kontekstu: Dla młodzieży bez solidnego materialnego zaplecza, planującej w tym roku podjęcie studiów, mamy ostrzeżenie: nie wiążcie przesadnych nadziei z kredytami studenckimi. Liczcie raczej na siebie. Zamiana leksemu „mak” na „bank” nie zmienia znaczenia jednostki frazeologicznej „figa z makiem”, która służy do przekazania myśli, że coś się nie uda lub nie spełni, ale jest dostosowana do konkretnej sytuacji, w której studenci nie otrzymują kredytu z banku [5].

Innym ciekawym narzędziem jest możliwość wykorzystania w tekście dwóch lub więcej stabilnych fraz w celu stworzenia bardziej złożonych kompleksów frazeologicznych, które przyczyniają się do zwiększenia intensywności wyrazistości tekstu. Zamiast prostego zdania można użyć stabilnych zwrotów, które wyrażają ironię, komedię lub krytykę, a tym samym sprawiają, że tekst będzie bardziej wyrazisty i zrozumiały dla czytelnika. Jednocześnie istnieje możliwość zamiany poszczególnych wyrazów w celu uzyskania większej efektywności wyrazistości tekstu – „Wielu politykom obywatele zawadzają i wkurzają ich, bo to przez obywateli właśnie muszą co cztery lata stroić małpie miny i obiecywać gruszki na wierzbie”. Wyrażenie „stroić miny” – w znaczeniu «zachowywać się kapryśnie, okazywać niezadowolenie», „gruszki na wierzbie” – o czymś pożytecznym, ale nieosiągalnym.

Utarte wyrażenia odgrywają ważną rolę w tworzeniu napięcia emocjonalnego i wartościującej atmosfery całego tekstu. Posługując się tymi mającymi istotne dla krytycznej analizy tekstu znaczenie tematyczne jednostkami, autor modeluje swoją wypowiedź, wykorzystując niejednoznaczność jednego z ich składników. Innowacje frazeologiczne to utarte zwroty, które zachowują swoje znaczenie w granicach określonej społeczności językowej i nie nadają się do prostego układania ze słów o znaczeniu, jakie wyrażenie ma jako całość. Takie wyrażenia są często kojarzone z cechami etniczno-kulturowymi, historycznymi i społecznymi [2].

Innowacje frazeologiczne w języku polskim często wynikają z etnokulturowych i historycznych cech narodu polskiego. Na przykład, frazeologizm „Syndrom karpia w galarecie” opisuje sytuację, gdy własne działania prowadzą do sytuacji niekorzystnej i niepożądaney. Wyrażenie to pochodzi od

tradycyjnej polskiej potrawy bożonarodzeniowej „karp w galarecie”. W polskiej kulturze ryba zawsze była symbolem chrześcijańskich obrzędów, a danie to w okresie PRL-u przyrządzano z karpia hodowanego w sztucznych zbiornikach w celu oszczędzania.

Neologizmy okolicznościowe to nowe słowa lub wyrażenia, które powstają w wyniku potrzeby opisanie nowych zjawisk, rzeczy, pojęć lub procesów, które wcześniej nie były określane żadnym słowem. Mogą to być nazwy nowych technologii, produktów, usług, zjawisk społecznych itp. Sporadyczne neologizmy mogą być tymczasowymi innowacjami, które znikną z leksykonu, gdy tylko odpowiednie zjawisko stanie się powszechne, lub staną się trwałymi nowymi terminami [3].

Sporadyczne neologizmy w przestrzeni medialnej powstają nie dlatego, że temat lub zjawisko nie ma własnej nazwy, ale po to, by oddać stosunek autora do nich. Takie nowe słowa niosą ze sobą informacje nie tylko o samym temacie czy zjawisku, ale także o emocjach, jakie wywołują u autora. Jest to czynnik determinujący powstawanie okazjonalnych neologizmów w języku środków masowego przekazu. Zgodnie z pragmatycznymi wytycznymi takimi słowami wyraża się reakcję emocjonalną na dany przedmiot lub zjawisko. Można więc argumentować, że okazjonalne neologizmy powstają w wyniku oddziaływania funkcji ekspresyjnej języka, która nadaje nowemu leksemowi szczególne znaczenie i wyraz emocjonalny.

Przykładem użycia okazjonalnych neologizmów we współczesnej polszczyźnie jest słowo „kwarantulka”, które pojawiło się w związku z pandemią COVID-19. To słowo łączy w sobie znaczenie słowa „kwarantanna” i zdrobnienie „-ulka”, które wskazuje na niewielki rozmiar czegoś.

Neologizmy okazjonalne mogą służyć do wyrażania emocji i wyrazistości w mowie. Poniżej kilka przykładów neologizmów okolicznościowych, które są często używane we współczesnej polszczyźnie do wyrażania ekspresywności: „koronasceptyk” – to słowo powstało podczas pandemii COVID-19 i jest używane do opisanie osób, które nie wierzą w powagę tej infekcji i nie stosują się do zaleceń dotyczących środków zaradczych; „wykolejony” – tym słowem określa się sytuacje, w których coś nie idzie zgodnie z planem lub kontrolą, wywołując u ludzi negatywne emocje; „frytkiologiczny” – tym słowem określa się osoby, które preferują fast foody, w szczególności chipsy ziemniaczane lub smażone ziemniaki; „zakochanopolka” – tym słowem określa się dziewczyny, które łatwo się zakochują i często są w stanie zakochania. Wszystkie te przykłady to sporadyczne neologizmy, które pojawiły się w języku polskim w wyniku potrzeby wyrażenia nowych pojęć.

Ciekawa jest opinia jednego z autorów artykułu „Nowe słownictwo polskie”. Dziennikarz posłużył się analogią między znanym określeniem „socjalistyczny modernizm” i stworzył nowe określenie „socjalistyczny biedamodernizm”, aby

opisać styl architektury charakteryzujący się prostotą form i brakiem cennych zabytków zgodnych z cechami sowieckiego Unia. Nazywa ten styl „biedamodernizmem”, aby podkreślić jego ubóstwo, które jest integralnym semem leksemów związanych z „ubóstwem”. Wyrażenie „biedamodernizm” można uznać za okazjonalny neologizm stworzony na potrzebę czasu.

Strukturalne i semantyczne środki wyrazu w tekstach współczesnych polskich środków masowego przekazu służą wywarciu emocjonalnego wpływu na czytelnika, zaktywizowaniu jego uwagi na problem i ukształtowaniu odpowiedniego stosunku do omawianego zjawiska lub osoby. Aby osiągnąć ten cel, autorzy stosują różne środki, takie jak skróty, zastępowanie elementów nazwy, efekty dźwiękowe i inne. Wszystkie te narzędzia pomagają przykuć uwagę czytelnika i wzmocnić emocjonalny efekt tekstu.

Список використаних джерел

1. Абрамович С.Д., Чикарькова М.Ю. Риторика: навч. посібник. Львів : Світ, 2001. 240 с.
2. Лук'янова Т. М. Фразеологічні новотвори в сучасній польській мові. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки*. 2013. Т. 1. Вип. 2. С. 118-121.
3. Руденко М. Ю. З історії дослідження соціальних діалектів. *Сучасна філологія: теорія і практика* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Молодий вчений) (м. Київ, 20–21 березня 2015 р.). Херсон : Гельветика, 2015. С. 104–107.
4. Ідзьо М. В. Алюзія як засіб експресивного ефекту в текстах польських ЗМІ. *Мовний простір слов'янського світу: досвід і перспективи* : тези доп. II Всеукр. міждисциплін. конф. студентів, аспірантів і молодих учених (27 трав. 2016 р., Київ). Київ : НаУКМА, 2016. С. 27–30. URL : <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/9525> (дата звернення: 22.04.2023).
5. Скрипник Л. Г. Видозміни фразеологічних одиниць. *Мовознавство*. 1964. № 4. С. 3–13.
6. Słownik języka polskiego [Zasób elektroniczny]. URL : <http://sjp.pwn.pl> (дата звернення: 05.04.2023).
7. Wielki słownik języka polskiego [Zasób elektroniczny]. URL : <http://www.wsjp.pl> (дата звернення: 05.04.2023).

Summary

The article is devoted to the most popular structural and semantic means of expression in the Polish-language media. The authors focus on the functions of various lexical tools and types of innovations. The article analyzes authentic texts of contemporary Polish.

Key words: *expression, language, message, lexeme, innovation, neologism.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ ТА НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ

Базь Дарина Іванівна, здобувачка третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)) за ОПП «Середня освіта (Німецька мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Калинюк Тетяна Василівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри німецької мови.

Венгринська Роксолана Русланівна, здобувачка четвертого року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)) за ОПП «Середня освіта (Німецька мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Братиця Ганна Георгіївна**, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри німецької мови.

Голубішко Ірина Юріївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Зеленський Вадим Юрійович, здобувач четвертого року навчання, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 035 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська) за ОПП «Англійська мова і література». Науковий керівник: **Матковська Марія Василівна**, старший викладач кафедри англійської мови

Ігнат Валерія Валентинівна, здобувачка третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Голубішко Ірина Юріївна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Кришталюк Ганна Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Кухар Діана Олександрівна, здобувачка першого року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Галайбіда Оксана Василівна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Місюра Діана Дмитрівна, здобувачка третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська)) за ОПП «Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Голубішко Ірина Юріївна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Михайлюк Владислав Віталійович, здобувач третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська)) за ОПП «Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Голубішко Ірина Юріївна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Михайлюк Владислав Віталійович, здобувач третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська)) за ОПП «Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Стахнюк Наталія Олександрівна**, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства.

Нетеча Єлизавета Олександрівна, здобувачка четвертого року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Голубішко Ірина Юріївна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Нінадовська Анастасія Костянтинівна, здобувачка другого року навчання, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) за ОПП «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)». Науковий керівник: **Матковська Марія Василівна**, старший викладач кафедри англійської мови.

Осадчук Ольга Петрівна, здобувачка першого року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)) за ОПП «Середня освіта (Німецька мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Калинюк Тетяна Василівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри німецької мови.

Палагнюк Віталій Володимирович, здобувач першого року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Кришталюк Ганна Анатоліївна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Підховна Інна Володимирівна, здобувачка третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Шаповал Ольга Григорівна**, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Плахотний Віталій Олегович, здобувач першого року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)) за ОПП «Середня освіта (Німецька мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Калинюк Тетяна Василівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри німецької мови.

Руданець Марія Василівна, здобувачка четвертого року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Голубішко Ірина Юріївна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Сагайдак Христина Андріївна, здобувачка другого року навчання, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) за ОПП «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)». Науковий керівник: **Матковська Марія Василівна**, старший викладач кафедри англійської мови.

Самар Олена Олегівна, здобувачка третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Голубішко Ірина Юріївна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Свідницька Уляна Михайлівна, здобувачка першого року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Галайбіда Оксана Василівна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Семенюк Дарина Миколаївна, здобувач третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за ОПП «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)». Науковий керівник: **Шаповал Ольга Григорівна**, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Стахнюк Наталія Олександрівна, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства

ЗМІСТ

Англійська мова та методика її викладання.....	3
<i>Кухар Діана</i> Significance of english collocations in vocabulary learning and teaching.....	3
<i>Нінадовська Анастасія</i> Shevchenko's genius in the english literature.....	6
<i>Кришталюк Ганна, Палагнюк Віталій</i> Респонсивність сучасного англомовного газетного дискурсу.....	9
<i>Сагайдак Христина</i> From Ukrainian Shchedrivka to the World Christmas Hymn: the “Schedrik” Phenomenon in Great Britain.....	11
<i>Зеленський Вадим</i> Media Reality and the Problem of Linguistic Structuring of Information in Foreign Media Concerning the War in Ukraine.....	14
Зарубіжна література та методика її викладання.....	19
<i>Ігнат Валерія</i> Сприйняття дитиною смерті у романі Рея Бредбері «Кульбабове вино».....	19
<i>Місюра Діана</i> Психологізм новел Едгара Аллана По.....	21
<i>Михайлюк Владислав</i> Своєрідність жанру і образної системи казки-притчі Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц».....	26
<i>Нетеча Єлизавета, Голубішко Ірина</i> Архітектурний образ-символ у романі В. Гюго «Собор Паризької Богоматері».....	31
<i>Підховна Інна</i> «Young adult» як вид масової літератури.....	36
<i>Руданець Марія, Голубішко Ірина</i> Екфрасис у творчості літературного об’єднання «Парнас».....	40
<i>Самар Олена</i> Знаки соціального роману у творах Ч. Діккенса «Девід Коперфілд» та «Домбі і син».....	46

<i>Семенюк Дарина</i>	
Конфлікт «невігласної більшості» і «елітарної меншості» в романі Джона Фаулза «Колекціонер».....	50
<i>Свідницька Уляна</i>	
Естетична функція дитячої літератури.....	55
Німецька мова та методика її викладання.....	58
<i>Базь Дарина</i>	
До питання актуальності використання інтернет-ресурсів на уроках німецької мови.....	58
<i>Осадчук Ольга</i>	
CLIL-уроки як засіб розвитку компетентності з іноземної мови..	62
<i>Плахотний Віталій</i>	
Використання пісень гурту Annenmaykateit для формування граматичної компетентності учнів старших класів ЗЗСО.....	65
<i>Венгринська Роксолана</i>	
Die wortbildung der nominalisierung im heutigen Deutsch.....	68
Польська мова та методика її викладання.....	71
<i>Михайлюк Владислав, Стахнюк Наталія</i>	
Strukturalno-semantyczne środki ekspresji we współczesnych polskich mediach.....	71
Відомості про авторів та наукових керівників	75

Наукове видання

Відповідальний редактор: О.Г. Шаповал

**Збірник наукових праць студентів та магістрантів
факультету іноземної філології
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка**

Випуск 16

Підписано до друку 26.06.2023 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний
Ум.друк. арк. 4,65. Тираж 40. Зам. 101

Видавець Ковальчук О.В.
32315, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський,
вул. Васильєва, 13, корп. А, 37.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7057 від 25.05.2020 р.